

ధర్మము

విచారణ

నేతి కథారత్నావళి

సదాశివ సమారంభం

గురు దక్షిణామూర్తి

గురు వేదవ్యాస మహర్షి

గురు కౌశిక మహర్షి

గురు నారద మహర్షి

గురు వాల్మీకి మహర్షి

గురు శిక్షపతి

శంకరాచార్య మధ్యమాం

గురు దత్తాత్రేయ

గురు బాలాదేవి

గురు గోరక్ష మహర్షి

గురు ఆదిశంకరాచార్య

గురు రామానుజాచార్యులు

గురు జ్ఞానేశ్వర్

గురు రవిదాస్

గురు కబీర్ దాస్

గురు చైతన్య మహా ప్రభువు

గురు నానక్

గురు రాఘవేంద్ర స్వామి

గురు పీఠప్రహ్లాద స్వామి

యోగి వేమన

అస్మదాచార్య పర్యంతం

గురు శ్రీనివాస స్వామి

గురు లాహిరి మహాశయి

గురు రామకృష్ణ పరమహంస, అమ్మ శారదాదేవి

గురు వివేకానంద

గురు హాయి బాలా

గురు ఆరబింద్

గురు రమణ మహర్షి

గురు యోగానంద

గురు భక్తవేదాంత ప్రభుపాద

గురు మళయాళస్వామి

గురు విద్యాప్రకాశానందగిరి

గురు చంద్రశేఖర పరమహార్య

వందే గురుపరంపరాం...

నన్ను “నేను” తెలుసుకోవటానికి

నన్ను “నేను” మార్చుకోవటానికి

“నేను” గా ఉండటానికి

మరియు అత్యుత్తమ జీవన విధానానికి

కావలసిన భక్తి,జ్ఞాన,కర్మ,ధర్మ సమాచారం ఒకేచోట తెలుగులో ఉచితంగా!

సాధారణంగా వేదాంతం తెలుసుకోవాలనే కోరిక వుంటుంది, కాని గ్రంథాలు అందుబాటులో లేవు. ఇంకొకరి దగ్గర గ్రంథాలు వుంటాయి, కాని జిజ్ఞాసువులకి ఎక్కడ ఉన్నవో తెలియదు. అలాగే కొన్ని లైబ్రరీ లో కొన్ని రకాల పుస్తకాలు మాత్రమే లభ్యం అవుతున్నాయి, అంతేగాక విలువైన గ్రంథాలు సరైన సంరక్షణ లేక కనుమరుగైపోతున్నాయి, కనుక మన అందరి కోసం భారత ప్రభుత్వం పురాతన ఆధ్యాత్మిక గ్రంథాలను సంరక్షించే నిమిత్తం ఎంతో శ్రమతో కంప్యూటరీకరణ ద్వారా ఒక చోట చేర్చుతూ ఆన్ లైన్ చేయటం జరిగింది. ఇటువంటి విలువైన జ్ఞాన సంపదను మరింత సులభంగా అందుబాటులోకి తీసుకురావటానికి సాయి రామ్ సేవక బృందం ఉడతా భక్తి గా ఇప్పటివరకే దాదాపు 5000 పుస్తకాలను వివిధ వర్గాలుగా విభజించి PDF(eBOOK) రూపంలో ఆన్ లైన్ లో ఉచితంగా అందించటం జరిగింది. కనుక ప్రతి ఒక్కరు ఈ సదవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకోగలరు. ఇందుకు సహాయం అందించిన భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్(డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా <http://www.new.dli.ernet.in>), ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్(<https://archive.org>), గూగుల్ వెబ్ సైట్(<https://www.google.co.in>), మైక్రోసాఫ్ట్ వెబ్ సైట్(<http://www.microsoft.com>) కు మేము ఋణపడివున్నాము.అలాగే ఇటువంటి బృహత్తర కార్యక్రమానికి పెద్ద మొత్తం లో గ్రంథాలను అందించిన తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానమునకు కూడా మనం ఋణపడివున్నాము. సాయి రామ్ సేవక బృందం కోరుకొనేది ఒక్కటి, ప్రతి ఇల్లు ఆధ్యాత్మిక జ్ఞాన గ్రంథాలతో నిండిపోవాలన్నదే మా కోరిక.

ఈ గ్రంథాలను ఉచితంగా ఆన్ లైన్ లో చదువుటకు, దిగుమతి(డౌన్లోడ్) చేసుకొనుటకు గల మార్గాలు:

- 1) భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్: <http://www.new.dli.ernet.in> లేక <http://www.dli.ernet.in>
- 2) సాయి రామ్ వెబ్ సైట్: <http://www.sairealattitudemanagement.org>
- 3) సాయి రామ్ గూగుల్ సైట్: <https://sites.google.com/site/sairealattitudemanagement>
- 4) ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్: <https://archive.org/details/SaiRealAttitudeManagement>

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞం పై గల సలహాలు,సూచనలకు సేవక బృందాన్ని సంప్రదించుటకు: sairealattitudemgt@gmail.com

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సమాచారం: <https://www.facebook.com/SaiRealAttitudeManagement>

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సంబంధ వీడియోలు: <https://www.youtube.com/user/sairealattitudemgt>

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞంలో ప్రతి ఒక్కరు పాల్గొని, ఈ అవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకొని,మీరు సంతృప్తులైతే మరొక సాధకునికి, జిజ్ఞాసువులకు మార్గం చూపించగలరని ఆశిస్తున్నాము. మీరు చదువుకోవటంలో ఏమైనా ఇబ్బంది కలిగితే సేవక బృందంను సంప్రదించగలరు. ఒకవేళ మా సేవలో ఏమైన పొరపాటు వస్తే మన్నించగలరు.

ఈ గ్రంథపు భారత ప్రభుత్వ డిజిటల్ లైబ్రరీ గుర్తింపు సంఖ్య: 2020050016212

గమనిక: భక్తి,జ్ఞాన ప్రచారార్థం ఉచితంగా eBook రూపంలో భారత ప్రభుత్వపు సహాయంతో ఇవ్వడం జరిగింది. ఈ గ్రంథముపై వ్యాపార,ముద్రణ హక్కులు రచయిత,పబ్లిషర్స్ కి గలవు, కనుక వారిని సంప్రదించగలరని మనవి చేసుకొంటున్నాము.

SaiRealAttitudeManagement(SAI RAM) - సాయి నిజ వ్యక్తిత్వ నిర్వహణ(సాయి రామ్)

* సర్వం శ్రీ సాయినాథ పాద సమర్పణమస్తు *

భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్ - డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా

<http://www.new.dli.ernet.in>

Digital Library of India: Inc. X

www.new.dli.ernet.in

Digital Library of India

Hosted by: Indian Institute of Science, Bangalore in co-operation with
CMU, IIT-H, NSF, ERNET and MCIT for the Govt. of India and 21 major participating centres.

Home Vision Mission Goals Benefits Content Selection Current Status People Funding Copyright Policy FAQ RFP

Books Journals
Newspapers
Palm-Leaves (Manuscripts)

Title:

Author:

Year: to

Subject:

Language:

Scanning Centre:

[Presentations and Report](#)
[Statistics Report](#)
[Status Report](#)
[Feedback](#) | [Suggestions](#) |
[Problems](#) | [Missing links or Books](#)

Click [here](#) for PDF collection
DLI MIRROR at IUCAA Data Center PUNE

For the first time in history, the Digital Library of India is digitizing all the significant works of Mankind.

[Click Here to know More about DLI](#) ^{New!}

Books	Journals	Newspapers	Manuscripts
<ul style="list-style-type: none"> Rashtrapati Bhavan CMU-Books Sanskrit TTD Tirupathi Kerala Sahitya Akademi	<ul style="list-style-type: none"> INSA	<ul style="list-style-type: none"> Times of India Indian Express The Hindu Deccan Herald Eenadu Vaartha	<ul style="list-style-type: none"> Tamil Heritage Foundation AnnaUniversity ^{New!}

Title Beginning with.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z					
Author's Last Name																														
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z					
Year																														
1850-1900					1901-1910					1911-1920					1921-1930					1931-1940					1941-1950					1951-
Subject																														
Astrophysics	Biology	Chemistry	Education	Law	Mathematics	Mythology	Religion	For more subjects...																						
Language																														
Sanskrit	English	Bengali	Hindi	Kannada	Marathi	Tamil	Telugu	Urdu																						

అతి విశిష్టం ఈ దానం!

స్వామి వివేకానంద

“దానాలలోకెల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శ్రేష్ఠమైంది! దాని తరువాతిది లౌకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అన్నదానం” అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ హద్దులలో నిలిచి పోకూడదు. లోకమంతటినీ ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. హైందవ వేదాంతం ఎన్నడూ ఈ దేశం దాటి పోలేదని చెప్పేవారూ, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్ళిన సన్యాసిని నేనే అని చెప్పేవారూ, తమ జాతిచరిత్ర నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచెత్తుతూ వచ్చింది.

రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొణధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు. అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని జళిపించి, లౌకిక జ్ఞానాన్నీ సంఘనిర్మాణ విజ్ఞానాన్నీ విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు. కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజూ పువ్వుల రాసుల్ని వికసింపజేసే మంచులాగా నిశ్శబ్దంగా జరగవలసి ఉంది. భారతదేశం నిరాడంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పారమార్థిక ధర్మాలను బోధించడానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికై భారతదేశంలో కొన్ని సంస్థలను నెలకొల్పాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది బలిష్ఠులు, జవసంపన్నులు, ఋజువర్తనులు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

ఇచ్చాశక్తి తక్కిన శక్తులన్నీ కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్తూ భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లొంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్ఠం అయిన ‘ఇచ్చ’ (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోని మహోన్నత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికై కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తోంది. అనేక శతాబ్దాలుగా ప్రజలకు క్షుద్రసిద్ధాంతాలు నేర్పడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దాల నుండి వారు ఈ బోధనల వల్ల భయభ్రాంతులై, పశుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్వరూపులమనే మాటను వినడానికైనా వారెన్నడూ నోచుకోలేదు. “నీచాతినీచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది” అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పండి. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. ❖

మూలం: శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ - ఫిబ్రవరి 2014

నితికథారత్నావళి

గ్రంథకర్త,

అనిమెద్ది జగనానందాస్ట్రలుగారు.

అంశపండితులు.

బోర్డుహోస్కూలు, కొవ్వూరు.

సర్వాపురము

సీతారామాముద్రాక్షరశాల

యంగదుముద్రికపరిశీనది.

1930

సర్వస్వామ్యసంకలితము.]

[వెల 0—12—0.

పీఠిక.

పురాణములనుండియు, లోకులనుండియు, నెడనెడ వినుచుండు నీతిదాయకములగు కథలను గొన్నిటి నేర్చి యొక చిన్న పుస్తకముగా గూర్చి, బడులయందలి బాలకులకు వీనిని బోధించుతలంపు చిరకాలమునుండి కలిగియుండిన వాడనగుటచేత “నీతికథారత్నావళి” యను నామమున నీ పుస్తకము నచ్చొత్తించితిని.

నేటికిఁ బదునెన్నిది వత్సరముల యనుభవముగల పాఠశాలాపండితోపాధ్యాయత్వముచేత, నీతికథలయందు బాలురకుఁగల యుత్సాహము నెఱింగియుండుటయే, నన్నీ పనికి బోత్సహించినది.

పాఠశాలా ప్రధానోపాధ్యాయులు, బండితులును, నాయీప్రయత్నమును దమ స్వభావప్రేమముతో నాదరించి నా కృతజ్ఞతాభివంధనముల నందుకొనఁ బొర్గితులు.

ఈ గ్రంథ ముద్రణమందు నాకు సాయమొనర్చిన మాహైస్కూలునందలి ఉపాధ్యాయసోదరులకు నాకృతజ్ఞతానేక వందనములు!

ఇట్లు విధేయుఁడు,

కొవ్వూరు }
25-8-30 }

అనిపెద్ది జగన్నాథశాస్త్రి
అంధ్రపండితుఁడు.

బోర్డుహైస్కూల్.

విషయసూచిక.

	పుట
1. మానవుఁ డస్వతంత్రుఁడు.	1
2. వృద్ధోపదేశము వ్యర్థముగాఁబోదు.	6
3. లోకజ్ఞానములేనిచదువు నిర్వర్థకము.	11
4. దైవబలములేనివానికి జయములేదు.	15
5. బుద్ధిమంతునిమైత్రి కార్యసాధకము.	23
6. తృప్తిలేనివానికి దుఃఖము తప్పదు.	28
7. బిడ్డలచెడ్డతనమునకుఁ దలిదండ్రులేకారణము.	31
8. ఎక్కువసుఖముగోరినవారికి దుఃఖముతప్పదు.	36
9. దేహబలమునకన్న బుద్ధిబలము గొప్పది.	39
10. భగవంతుని సంకల్పమునకు భంగములేదు.	44
11. తలవారిత తప్పదు.	46
12. దైవయోగము.	53
13. తానొకటితలఁచిన, దైవముమఱియొకటితలఁచును	64
14. పెద్దల నవమానించుట పాణిహానిదెచ్చును.	76
15. మాట తిరుగలేరు మానధనులు.	81
16. దేవుని దీక్షతోఁ బూజింపవలయును.	85
17. అధికారగర్వమునఁ గిందివారి కపకారము చేయరాదు.	89
18. పరులను దూషించుట పాపములకుమూలము	94

కు భ మ స్తు .

శ్రీరామ చంద్రాయనమః.

నీతికథారత్నావళి.

(మొదటి భాగము)

అక్షరములు

1. మానవుడ స్వతంత్రుడు.

—:0:—

“తే॥ గీ॥ కష్టముల వెన్న సుఖములు గలుగుచుండు
సుఖములకు వెన్నఁ గష్టముల్ సూడఁబడును
దైవగతిచేత, నయ్యవి తప్పవెప్పుడు.
మానవుడ స్వతంత్రుండు వానియెడల”

అటువది వర్షముల వయసువచ్చుదనుకఁ దిరిపిమెత్తి
కొని జీవించు నొక భూసురుఁడు దేవదత్తుఁడనబడు నా
తఁడు తన దరిద్రదశకు విసువుజెంది, యిహపరములం జెఱు
చుకొనుటకు వెఱచి యరణ్యమునకరిగి, హరునిచరణముల
స్మరించుచుఁ బరమపదమును జేరఁ గోరి తపము జరుపు
చుండెను.

అంత నొక్కనాటి రాత్రిభాగమున నాతఁడు నిద్రించుచుండ స్వప్నమందు లక్ష్మీమహాదేవి దర్శనమిచ్చి, దేవదత్తా! నీకు విశేషమగు నైశ్వర్యము నొసంగఁదలఁచి వచ్చిన మహాలక్ష్మినిగా నన్నెఱుంగుము. వలయు సంపదలఁగోరుకొమ్మని యానతిచ్చెను.

దాని కారణఁగీకరింపక యిట్లనియె. “నాకుఁ గావలసివచ్చినప్పు డెన్నఁడును నీవిట్టిదయను జూపినదానవు కావు. సర్వసంగములకును స్వస్తి చెప్పి సాంద్రారణ్యమున ముక్కుమూసికొని తపమాచరించుకొను నాకు నీయనుగ్రహము వలనగాఁదగు ప్రయోజన మొక్కింతయులేదు. కావున నెందేనిజని సంసారులఁ దరింపఁజేయుము. నీసంబంధము నాప్రస్తుతవర్తనమున కపాయకరము.”

అదివిని యాభార్గవి, “ఓయీ! నీభాగ్యము నీయధీనమునలేదు. మానవుఁడు దైవాధీనుఁడు. సమయానుసారముగ సంపదలు రాక తప్పవు. నేను నిన్నావహించి తీరెదను.” అనెను.

“ఓచపలా! నన్ను నీవెట్లావహించెదనో చూచెదనులేమ్ము. ఈపందెములో గెలుపు నాదియేనుమీ!”యని దేవదత్తఁడు మేల్కని లేచి యిట్లు తర్కించెను. “ఏమిది? స్వప్నమిట్టిది యింతకుమున్నెన్నఁడును వచ్చియుండలేదు. ఇక్కల నిక్కమగునేని నాపరమార్థప్రవృత్తికి భంగమువాటిల్లును.”

ఈవిషయమునఁ గడుంగడు జాగరూకుడను గావలయును.”

ఇంతలోఁ దెల్లవాఁడైనను. రాజభటులిర్వరువచ్చి యెదుట నిలువంబడి యుండిరి.

దేవ:-మీరెవ్వరు? ‘

భటు:-రాజ సేవకులము.

దేవ:-ఇచ్చటికిరాఁ గారణమేమి?

భటు:-మిమ్ములఁ గొనిరమ్మని రాజాజ్ఞయైనది.

దేవ:-ఎందులకు?

భటు:-అదిమాకుఁదెలియదు. తెలిసికొనుట మాపనిగాదు.

దేవ:-నేను రానంటినని చెప్పుడు.

భటు:-అది మీయిష్టములోలేదు. రాజాజ్ఞ!

దేవ:-నాకు రాజుతో సంబంధములేదు.

భటు:-మీకు సంబంధములేకపోయినను, బంధింపఁబడియైన రాకతప్పదు.

దేవదత్తుడు చేయునదిలేక, యీవిషయము రాజుతోఁడనే ముచ్చటించి పిలువఁబంపిన కారణమారయుదునని వారితో బయలు వెడలిరాజునొద్దకుఁబోయి, “రాజా! నన్ను బిలువనంపఁ గారణమేమి?”నియడిగెను. రాజుతని గౌరవించి యిట్లనియె. “అయ్యా! మీవంశమువారు మాపెద్దల రాజ్యమున మంత్రియైయుండిరనియు, నప్పుడు రాజ్యము మఱిత

సుభిక్షముగ నుండెననియు వింటిని. ఆవంశమున నేటికి మీ రొక్కరే నిలిచియుండిరని విని, నాయమాత్యపదవిని మీ కొసంగఁదలంచితిని. అది గ్రహించి రాజ్యమును వృద్ధి నొందింపఁ గోరుచుంటిని.” దేవదత్తుఁడందుల కంగీకరింపలేదు. ఆ పదవి మఱియొకని కొసంగవచ్చుననియు, నేను నిస్సంగుఁడనైయుండి తపమొనర్చుకొనుచుంటిననియు, నావలన మీ కెట్టి ప్రయోజనముగాని కలుగదనియు, నాతఁడు వాక్కు చెప్పెను. రాజు, “మితపమునకు భంగము వాటిల్లకుండఁ గా పాడుదును. మీరిచ్చటి నుండి యొండుకడకుఁ బోవరాదని” యుత్తరువొసంగెను. రాజాజ్ఞాతిరస్కారము సాధ్యపడక యెట్లయినఁ దప్పించుకొను నుపాయ మాలోచించుచు నాతఁడటనివసించెను. మంత్రిత్రమునకు వలయువైభవములన్నియు నాతనికి లభించెను. సమస్తసంపదలతో నాతఁడు తులదూగుచున్నను, నది యాతనికిఁ గడుంగడుఁ బ్రతిబంధకముగఁ దోచుచుండెను.

ఇట్లు కొంతకాలము గడచినంత నొక్కదినంబున మట్టమధ్యాహ్నమప్పుడు రాజసదనంబునకుంబోయి మంచముపైఁబన్నుండి నిద్రించుచున్న రాజుంగాంచి, నాయుద్యమము కొనసాగుటకిదియ సమయమని యాభూపాలుని పాదంబులనందుకొని బరబరమని రాజవీధికిఁబుచ్చుకొనివచ్చెను. అంతట నాతఁడు నిద్రించుచున్నచోటనున్నగోడ యొకటి

కూలి యామంచము ఖండఖండములయ్యెను. అంత నాశా
వరుడా దేవదత్తుం గొగలించుకొని, “మంత్రిసత్తమా! నా
ప్రాణంబులంగాచితివి. త్రికాలవేదివి. నీవు నీతొల్లిటివారిం
బోలితివి. నీయుపకృతి, మఱనజాల. ఇవిగో నైకొమ్మని”
కొన్ని సహస్రరూప్యంబులొనిసి బహుమానమొసంగెను.

దేవదత్తుడు దైవయోగమునకు జాలయబ్బురపడి, చే
యనదిలేక యూరకుండెను. ఆరాత్రి మరల లక్ష్మి కలలోఁ
గానించి “దేవదత్తా! ఇప్పుడెట్టి స్థితిలోనుంటివి. పంచమెవ్వ
రిది నెగ్గినది?”యని యడిగెను. “అమ్మా! మానవమాత్ముడ
ను. నాయజ్ఞానమునకు నేనే సిగ్గిలుచుంటిని. నీవు నన్ను విడి
చిపోవునప్పుడుగూడ జెప్పి పోవలయుజుమీ” యనిప్రార్థిం
చెను. అందుల కాయుదిర యంగీకరించి వెడలిపోయెను.

రాజునకొకనాడు వేట తమకము జనింప మంత్రిని
వెంటగైకొని యుచితపరివారముతో నడవికింబోయి కూ
రమృగముల వేటాడి యొక మఱ్ఱినీడ విశ్రమించి నిద్రా
వశుడైయుండ, నాచెట్టుపై గరుడుని కాళ్ళదగులునడియు
న్న సర్పమొకండు విషము గ్రక్కుటయు, నాగరళమాతని
కంఠభాగమునంబడెను. అదిగని మంత్రిశంకించి రాజు ఖడ్గ
ముంగైకొని యావిషమును దొలగింపఁగోరి రాజునొద్దకు
వచ్చెను. ఇంతలో లక్ష్మి దేవదత్తునికిఁ బ్రత్యక్షమై తొలఁ
గిపోవుచుంటినని చెప్పెను. రాజు మేల్కొనెను. రక్తనేత్రము

లతో ముక్తిగాంచెను. “ఎంతరాజద్రోహమున కొడిగట్టి
తివి? నన్నీ ఖడ్గమున వధించి రాజ్యపాలనము జేయ నెంచితి
వా? పోపొమ్ము. నాపట్టణముం దొక్క చూచితివేని నీ
తలఁ దీయింతునని” యుగ్రుడై పలికెను. మానవుని యస్వ
తంత్రతకు దేవడత్తుఁ డాశ్చర్యపడి బంధంబు సడలెనని సంత
సించి యధేష్టంబుగ నచ్చటినుండి తొల్లితాను నివసించిన
యరణ్యంబుం జేరి ముముక్షుత్వంబునఁ దపంబొనరించి దివ్య
గతిం జూఱగొనియెను.

2. వృద్ధోపదేశము వృద్ధము గాఁబోదు.

క॥ నీతినివిడనాడి, మహా

పాతకముల నొనరించి, పతితుండై, వి

ఖ్యాతిసెడు, జడుడు, గురుకృప

చేతఁ బునీతుఁడయినర్వసిద్ధులఁజెందున్॥

ఒక దినమునఁ గశ్యపుఁడు మొదలగు సప్తమహర్షులు
ను భూలోకంబున సంచరించుచు నొక యరణ్యమార్గంబునఁ
బోవుచుండిరి.

ఆమార్గంబున వచ్చుచుఁబోవుచుండువారిని గొట్టి ధన
ము నార్జించువృత్తి నవలంబించిన యొకబోయవాఁడొకఁడొ

బోవు మహర్షుల కెదురై మీకడనున్నసొత్తు నక్కడఁబెట్టుం
డని యుద్దేశించెను. అంతవారు తమ తమ దండకమండలాదు
లచ్చటం బెట్టి యాబోయుంగాంచి యిట్లనిరి.

ఓయీ! పరద్రవ్యాపహరణము పాతకము! దానిలో,
బ్రాహ్మణద్రవ్యము హరింపఁజూచుట మహాపాతకము. బ్రా
హ్మణద్రవ్యాపహరణమును, బంగారును దొంగిలించుటయు
సురాపానమొనర్చుటయు, గురుభార్యాగమనమును, అవిచే
సిన పాపులతోఁ జేరుటయు నివి పంచమహాపాతకములని పె
ద్దలు వక్కాణించిరి. నీవు ముందువెనుక లారయక వీరువా
రనక దారిం జరించువారి ధనంబులను హరించుచుంటివి. ఇది
నీకీ లోకంబునందేగాక పరలోకంబునందుఁగూడ మిగుల హా
నికరము. నీవిది యాలోచించినట్లు మాకుఁ దోచదు. కేవ
లము మాకొక కే నీకీనీతిని బోధించుచున్నామని నీవు తలఁ
పవలదు. మాకు దేహేంద్రియాదులయం దభిమానములేదు.
నీవీకట్టిన కాషాయవస్త్రంబులు కావలయునన్నను నీకొసంగి
దిగంబరులమై తిరుగఁగలము. నీవిట్టి ఘోరమగు నభోగతి
కిఁ బాలగుచుంటివే? యను విచారమున నీకీమాటలు సెప్పి
తిమి. నీచిత్తమున దీర్ఘముగ మామాటలను బరికించి నీ
యిచ్చవచ్చినట్లు నశువవచ్చును. అనిన నా బోయవాడు,
అయ్యో! పాతకమన నెట్టిది? అదియేమి చేయును? అని ప్ర
శ్నించెను. దాని కామునిసత్తము లిట్లనిరి. పాతకము కంటి

కగుపడునదికాదు. పుణ్యపాపములకుండు భేదము రెండుమాటలతో నీకుఁ దెలియునట్లు చెప్పెడిము వినుము. ఏదైన నొకరీతినిఁ బరుల కుపకారిము చేయుట పుణ్యమనఁబడును. పరులను బీడించుటయేఁ బాపమనఁబడును. అట్టిపాపము పరలోకమున సరికి బాధలన గలిగించును. ఆ బాధల ననుభవించుట కి హదుస్తరము. అది యన భవించుటయేఁగాక యనేకములగు నీచజన్మములఁగూడ నెత్తిపుట్టుచుఁ జచ్చుచుండ వలసివచ్చును. అయ్యది మఱియుఁ గష్టతరంబు! అనినంత నాబోయడు భయంబుగదుర నిట్లనియె. అయ్యలారా! నేను భార్యా పుత్రాదుల భరించుటకీ దొంగతనమును చేయుచుంటిని. దీనిచేఁ గలిగిన పాపమి ధర్మముచేఁ బోషింపఁబడు వారెల్లరున సమానముగ ననుభవింపబడగదా? ఈభారము నాయొక్కనిదే యెట్లగున? అనియెన.

అయ్యది నీ భార్యాపుత్రాదు లంగీకరించినచో నీకంగ తభారము లేదుగాని యంగీకరింపకున్న నీకు నొప్పినిదేగదా? యనిరి. అట్లేల యంగీకరింపకుదురు? ఇది యనభవించి యది యనభవింపకుందురా? అయినన గనుంగొని వచ్చెద నుగాక! మిరిచ్చటనే యుండును. మీరు మహానుభావుల వలె నగపడుచున్నది. మీరు తప్పించుకొని పోయెదరను ననుమానము నాకులేదు. అని వారియొద్ద శైలపు దీసికొని గృహంబునకుం జని యాబోయడు తన జాయం బిలిచి

“యోసీ! నేను దినదినమును దొంగతన మొనరించి ధనము తెచ్చి మీకుఁబెట్టుచుంటిని. మీరు సుఖముగా ననుభవించుచుండిరి. ఈపనివలనఁ బాపము గలుగునని పెద్దలు చెప్పుచున్నారు. అది మనమెల్ల ననుభవించవలసి వచ్చును సుమా?”య నెను.

“చాలుచాలు! ఎవ్వరు చెప్పినారు? ఆలికిఁ గూడపెట్టుట యూరి కుపకారమా! కట్టుకొన్నది పట్టెడన్నము పెట్టుటకేఁగదా? నీవు దొంగతనమో దొరతనమోచేసి పెట్టుటయు, మేము తినుటయు విధిగాని, ఆపాపమునందెంతమాత్రమును మేము భాగమును బొందువారముగాము. నీకరస్రము నీదియే యనిన నాతిఁడుమఱియు భయభ్రాంతుడై మరలి మునల కడకుఁ బరువిడి, మహాత్ములారా! నాపుణ్యమున మీరు దర్శన మిచ్చితిరి. నాపాపము నాదియేనట! భార్యాపుత్రాదు లెవ్వరునఁ బంచుకొనరట! నేటితో నేనీచెడువృత్తిమానితిని. ఇట్టి సంసారముభరించుట నాకేల? మీపాదములను బట్టితిని. నాకీపాపములు బోవు నుపాయము నానతీయ వలయునని ప్రార్థించెను. అంత నామునలు కరుణించి రామనామము “మర” యని వ్యత్యస్తముగా నాతని కిం జెప్పి యిది యెప్పుడును నీవు నోట స్మరించుకొనుచు మేము నచ్చువరకు నిచ్చుటనే యుండుము. నీపాపములు నశించునని చెప్పి వారు బ్రహ్మలోకంబునకుం జనిరి.

ఈబోయవాడు వారు చెప్పినచొప్పున నామంత్రము జపించుకొనుచు కదలకుండ నచ్చటనే గూరుచుండెను. శరీరమందంతటను బుట్టలుమొలచి యటనొక పెద్ద పుట్టగా నేర్పడెను.

లోకముల బాధించు రావణుఁ డెవ్వనిచే నశించునని బ్రహ్మలోకమున నారదుఁడు విరించి నడిగెను. “విష్ణువ యోధ్యాధిపతియగు దశరథుని పుత్రుఁడగు రాముఁడై యాతని సంహరించును. ఇది రహస్యము. నీవు నాపుత్రుఁడవు గానఁ జెప్పితిని. వెల్లడి సేయకుము. నీవురహస్యమును డాపఁజాలవు. జాగ్రత్తనుమీ?”యని వనజభవుం డానతిచ్చుటయు, నారదుండిదినాకు బాధాకరము. ఎవ్వరికిం జెప్పకుండఁజాలను; అనుకొనుచు భూమిందిరుగుచున్నప్పు డాపుట్టకటకుంబోయి యేచెట్టునకో పుట్టకో చెప్పకుండఁజాలనని యాపుట్టలో నీరహస్యము బయలుపరచెను. అదియందున్న సిద్ధపురుషుని చెవులఁబడెను. ఇంతలో ఋషులు తిరిగివచ్చుచు నటకువచ్చి, యక్కటా! మరచితిమి? చిరకాలమయినది? ఇక్కడ నొకనినుండుమని చెప్పితిమి. ఆతఁడు మన రాకకు వేచియుండినచోటిదియగదా? ఈపుట్టలోనివాఁడతండ్రిగా నోపునని బ్రహ్మదండంబుల సహాయంబున నాపుట్టంద్రివ్వి యాతనిందీసి కమండలూదకంబులఁజల్లి జీర్ణదేహంబు పుష్టబాసరించి యప్పుడా మంత్రమును “రామ”

యని సరిగ బోధించి నీకు వాల్మీకియను నామకరణంబు
సేసితిమి. పుణ్యాత్ముండవైతివని చెప్పిపోయిరి. ఆతఁడే
శ్రీరామకథను శ్రీమద్రామాయణ గ్రంథముగ రచించిన
వాల్మీకి.

3. లోకజ్ఞానములేని చదువునిరర్థకము.

తే॥ గీ॥ ఎంత విద్యామహత్వంబు నెఱిగియున్న

నెంత ధనధాన్య సంపత్తి నెనసియున్న

నెంత శౌర్యబలంబుల కిక్కయైన

తాకికజ్ఞానశూన్యుఁ డల్పతపహించు.

ఒక గ్రామమున డబ్బిడ్డఁడను నొక బ్రాహ్మణ బా
లుఁడు గలఁడు. ఆతని తండ్రి చాలపండితుఁడై మహారాజు
ల సభలయందు మెప్పువడయుచుండెను. తన తండ్రి తన్నెన్ని
విధముల బోధించుచున్నను విద్యాభ్యాసము నందీ డబ్బిడ్డని
కెంతమాత్రమును శ్రద్ధకలిగినదికాదు. తండ్రి యీతని కె
న్నియో నీతులను బోధించి విద్యాధికుని జేయవలెనని ప్రియ
త్వించు యత్నములన్నియు నిష్ఫలములయ్యెను. కాని వయో
ధికుఁడుమాత్రమగుచుండెను. అందుచే నెల్లయిన ముడివడినఁ
జాలునని యీతనికిఁ దండ్రి వివాహప్రియత్న మొనర్చెను. తం

వించి యాయిల్లాలు పెల్లున రోదనమునేయ నారంభించెను. ఇంటఁగలవారెల్ల గొల్లుమునిరి. వీధిఁబోవు వారెల్లరు దెల్లఁ బోయి గుమ్మముకడ నిలుచుబడిరి. ఏమది? యని ప్రశ్నించు వారి కాగృహమునుండి జవాబునచ్చుటలేదు.

ఇంతలో బావమరదు లేవృత్తాంతమును విని పరుగిడి వచ్చి యాజాబుం గైకొని చదువుకొనిరి. ఆయజమానునికి దాహిత్రుఁడు జన్మించినాడనియు, మాతయు, శిశువును నా రోగ్యముగ నుండిరనియు, ఒక్కసారివచ్చి చూచిపోవఁ గో రుచున్నామనియు, నాజాబునందుఁ గలదు. ఎల్లరును విని తెల్లబోయిరి. వారిలోఁ గొందఱు, “ఏమమ్మా! శుభలేఖను జూచి శోకించుచున్నారు?” అని ప్రశ్నించిరి. దానికిఁ దగిన కారణము నామె నచించెను. భద్ర లేఖనుగాంచి బాష్పము లు విడిచెదవేమని బావమరదులు పండితపుత్రునిఁ బరిహాసించిరి.

“నేను చిన్నతనమునఁ జదువుకొనలేదు. ఓనమాలు నాకొంటఁబట్టినవి కావు. వచ్చిన జాబునందలి వాక్యమును గూడదీయగల భాగ్యము పెట్టిపుట్టలేదుగదా? యని విచారిం చితిని. నేను వీరినెవ్వరినిగాని యేడ్వఁడని చెప్పలేదు.” అని డబిడ్డఁ డుత్తర మొసంగెను. దానికెల్లరును నవ్వునాగిరి. ఆపరిహాసముఁ బడలేక నాటి తెల్లవారుజామున నాయల్లుఁ డెవ్వరికిం జెప్పుకుండ వారణాసీ పట్టణమునకు దారినట్టెను.

పండితుడైనై రావలెనని పంతమువట్టెను. వినాయకఘట్టమున విడిదిచేసెను. తదేకదీక్షతో నేకదంత నారాధించెను. విఘ్నేశ్వరునికి విశేషానుగ్రహము గలిగినది. కలిగిన శాస్త్రములెల్లఁ గరతలామలకములైనవి. రాజసభలలోనికి రాకపోకలేర్పడెను. విద్యార్థులు విరుగఁబడి రాజొచ్చిరి. పండిత్యముఁ జూపి బావమరదులఁ బరాభవించుట పరమపురుషార్థముగ భావించి విద్యార్థుల వెంటనిడుకొని యత్తవారింటికిఁ బయనమయ్యెను. ఈతఁడెట్లు వచ్చుచున్నాడనువార్త నెఱింగి బావమరదు లిట్లూహించిరి. ఈతఁ డెంతచదివినను లోకజ్ఞానమునున్న. విద్య మధ్యవచ్చినదిగాని జ్ఞానశూన్యత స్వాభావికమయినదియేగదా? ఒకమార్గమున నితని బరాభవింప వలెనని యాలోచించి యాతని కెదురుగాఁ గొంత దవ్వరిగి లేనిదుఃఖముం దెచ్చుకొని గోలుగోలున నేడ్చుచు నాతనికంటఁ బడిరి. దానికాతఁడు విభ్రాంతుడై “ఓయీ! ఏమి కష్టము సంభవించినది?” అని ప్రశ్నించెను. దానికి వారు, “బావా! నీభార్య ముండమోసినది.” అని మఱియు నేడ్వ నారంభించిరి. “అయ్యో! ఎంత దురదృష్టవంతుడను. ప్రేమాస్పదురాలగు నాభార్యకెంత విపత్తు తటస్థించినది. ఆ యమం గళమగు మగువ మొగంబు నేనెట్లు కన్గొందును. హా దైనమా!” అని డబిధపండితుఁడు విలపింపఁ జొచ్చెను. ఆవిలాపము నాలకించి బావలు నవ్వాచుకొనఁజాలక యేడ్పును

నవ్వుగా మార్పుకొని పకపకలాడిరి. “ఏమిది? మీకు పరిహాసమా? మీతోఁడబుట్టువునకుఁ గలిగిన యాపద మీకుఁ గాదా? చాలు చాలు. మీపరిజ్ఞానమింత యధ్వాన్నముగ నున్నది.” అని వారిని మందలించసాగెను. “బావా! నీవుండ నీభార్య ముండమోయుట యెట్లు?” అని వారడిగిరి. దానికాతఁ డిట్లనియె. “ఇదియూ? మీకుఁ గలిగిన సందియము? ఎంత జ్ఞానశూన్యులైతిరి! నేనుండఁగ నాయక్క ముండమోయలేదా? లోకమునఁ దెదఱు నేనుండగా ముండమోయుటలేదు? అట్లే నాభార్యమాత్ర మేలఁగారాదు? దీనికిఁ గూడ వింతయేనా?” అనుటయు వారీతని తెలివి యింతటిదేఁ గదా? యనుకొని యోడాచ్చి యిటికిఁ గొనిపోయి యా తనిధర్మపత్నిఁ జూపి సంతసింపఁజేసెరి.

4. దైవబలము లేనివానికి జయము లేదు.

—:0:—

తే. గీ. ఎంతబలిమియున్న నెంతసంపద యున్న

నెంతవిద్యయున్న నెట్టికిరీ

గలిగియున్న, జనులకు కనలేకువిజయంబు

దైవబలములేక తప్పేనేని॥

కొరవపాండవ యుద్ధానంతరము బాదుగుట జరిపిన

పాపముఁ దొలగించుకొనుటకు ధర్మనందను డశ్వమేధ యాగంబుఁ జేయఁదలపెట్టెను. యజ్ఞశ్వమును భూమి నలు దిక్కులం దిప్పికొని వచ్చుటయు, నడుమ నష్టవచ్చిన రాజుల జయించి గుఱ్ఱముం గొనితెచ్చుటయు, నట్టిఫనికి సమర్థుడగువాని నాహయమువెంటఁ బంపుటయు నాచారము. కావున నాయశ్వరక్షణమునకు సమర్థులగు కృష్ణార్జునుల ధర్మజుఁడు నియమించెను.

అర్జునుఁడు తనకుఁ గృష్ణసహాయము గౌరవమున కుఁగొంత భంగము గలిగించుచున్నదనుకొని యాపనికి నే నొక్కడంజాలుదును. భావగారిని నేదదీర్చుకొననిమ్ము. ఆయనసహాయము నొకక్కరి లేదనినిరాకరించెను. కృష్ణుడు నేనును వచ్చెదనని యుత్సాహముంజూపెను. అందుల కిష్టము లేకున్నను మోమోటమిచే నెట్టకేల కర్జునున కంగీకరింపకఁ దప్పినదికాదు. ఒక శుభముహూర్తమున నయ్యశ్వమువెంటఁ గృష్ణార్జునులు కదలి నడచుచుండిరి. గుఱ్ఱమొక యరణ్యమార్గముంబట్టి గొంతదవ్వరిగెను. మనపేరు విన్నంతనే భయభ్రాంతులగు రాజలోకమున నెవ్వఁడు మన యశ్వము నడ్డగింప గలఁడను గర్వముతో నర్జునుఁడు కృష్ణునితో సల్లాపములాడుచు గుఱ్ఱమునకు వెనుక దవ్వగ నడచుచుండెను.

ఇట్లుండ నయ్యడవి నడుమవేటకై యిర్వురురాజ

పుత్రులు నడయాడుచు సవనాశ్వంబుంగాంచి సమీపంబు
నకుంజని దాని ముఖభాగమునఁ గట్టఁబడియుండు పట్టముం
జదివిరి. అందిట్లు వ్రాయఁబడియున్నది.

ఉ॥ “దుర్జయరాజమండలవిధుంతుదమూర్తి యుద్దిష్టిరక్రతూ
త్సర్దితమైన యీహాయవతంసము ద్విష్కృత సంగరక్షగా
నర్జునుఁడేగుదెంచె, నిటలాక్షునిగెల్పినజోదు, విక్రమో
పార్జితేలఁబట్టుడురయంబున శూరులుధాత్రిఁగల్గినన్॥”

[జైమినిభారతము]

అర్జునుఁడట! నిటలాక్షునిగెల్పినాఁడట! ఈతని పరాక్రమ
ము చూడఁదగియున్నది. అని గుఱ్ఱము నచ్చట బంధించిరి.

క్రమముగాఁ గృష్ణార్జును లచ్చటికేతెంచిరి. ఆరాజ
పుత్రులంగాంచి మీరెవ్వరని ప్రశ్నించిరి. గుఱ్ఱముం బట్టు
టకుం దగిన కారణమేమని యడిగిరి. అయోధ్యాపురమును
బొలింపు మయూరధ్వజ మహారాజపుత్రులము. తామ్ర
ధ్వజుడనియు, నకులధ్వజుడనియు మమ్ముంబిలిచెదరు.
ఇది సవనాశ్వమగుటచే దీనిం గొనిపోయి యియ్యజ్ఞఫలం
బు మాతండికొనంగి పితౄణము నీగఁదలంచితిమని వారు
వచించిరి.

అర్జుః—మీరు వయసురాని వారగుటచేఁ గార్యాకార్య
ము లెఱుంగక యాచరించిన యీపనికి మేము కిని
యందగదు. హితమును బోధించు నామాటలనాల

కింపుడు. ఇయ్యశ్వము సులభసాధ్యముగాదు. దీని ముఖంబునందలి పట్టముం జదువుకొనిన నిట్టిపని మీరాచరించియుండరు. కావున నీహయంబు విడువుండు.

తామ్ర:-అర్జునా! నిన్ను మేము వినుకలిచే నెఱుంగుదుము. కావుననే నీతోఁ బోరి గెలిచి యీతురంగముతోఁ బాటుయశంబుంగూడఁ గైకొని పోవయత్నించితిమి. ఈ హితోపదేశంబులవలన నీకుంగల ప్రయోజనంబులేదు.

సకు:—రుద్ధునిగెల్చిన వానికీభద్రోపదేశములే? చాలి నంతవర కాలమొనర్చి మమ్ముం దూలించినప్పు డీజాలిం గనఁపఱచెదవు లెమ్ము. జయాపజయము లీశ్వరాధీనములు! నీకర్తవ్యముసకు రమ్ము.

అర్జు:-బావా! చూచితివా? వీరియజ్ఞానము?

కృష్ణ:-అజ్ఞానమో సుజ్ఞానమో? నీ కర్తవ్యము నతిక్రమింప రాదుగదా?

అర్జు:-ఏమి? యుద్ధమాచరింపుమందువా?

కృష్ణ:-అది నీధైర్యము!

అర్జు:-పసివాటితో సమరమొనర్చుట యేటిపోటరితనమని శంకించుచుంటిని గాని ధైర్యములేక గాదు.

కృష్ణ:-అయినచో నశ్వమునువీడి పోవుదము రమ్ము.

అర్జు:-సవనభంగముకాదా?

కృష్ణ:-అయినచో నితరచింతలఁ దొల గించి సమరంబునకుఁ గడంగుము. దీనికింత యాలోచనమేల?

అర్జు:-రాజపుత్రులారా! మీరు మీయశ్శమును విడువరా?

రాజపుత్రులు:-ముమ్మాటికిని విడుచువారముకాము.

అంతటఁ దామృధ్వజునికిని బార్ధునికిని జరకాలము యుద్ధము జరిగినది. అర్జునుని బాణపరంపరలు తామృధ్వజుని రణరంగమునఁ బడఁగొట్టుటయు నకులధ్వజుఁడు కనలి సమరమునకుదిగి యర్జునుని నిరునదినాల్గు బాణంబులం బడఁగొట్టెను. పాండవసేనలు నలుదిక్కులకుం బాట జొచ్చెను. అర్జునసహాయం బొనరింపంబూని యాలంబు నకుం గడంగిన గోపాలుందలపడి నకులధ్వజుండు ప్రచండ మార్తాండునిరీతినివికృమించినంగొంతవడికిఁ గృష్ణుండుగూడ మూర్ఛాయత్తుండయ్యె. ఇంతలోఁ దామృధ్వజుండు తెలివిం గని పాండవ పక్షంబున నధ్యక్షుండు లేమింజేసి యయ్యిరు వురు నశ్వంబు నధిష్టించి తమ పురంబునకు వాయువేగంబు నం జని తండ్రికయ్యజ్ఞీయహయంబు నర్పించి మెప్పువడసిరి.

ఇంత నిక్కడ నడవి నడుమఁబడిన కృష్ణార్జునులు తెలివింగని లేచిరి. అర్జునుండు విచారాకాంతుండై కృష్ణు నింగాంచి బావా! యజ్ఞహయంబు చేడఁప్పె. కర్తవ్యమా లోచింపవలయు ననియెను.

కృష్ణ!-ఆలోచించుట కేమున్నది? ఆరాజపుత్రులను యాచింప నిచ్చగింతువా?

అర్జు:-అది క్షత్రియధర్మమగునా?

కృష్ణ:-ఇది క్షత్రియధర్మమా! యేమి? ఎట్లో కార్యమును సాధింపవలయుంగదా?

అర్జు:-అట్లయిన నీచిత్తము. నీవెట్లుచెప్పిన నట్లు నడచు కొందును.

కృష్ణభగవానుఁడొక తృద్ధబ్రాహ్మణరూపము ధరించి యర్జునునొక విద్యార్థివేషము వేయించి యయోధ్యకు బయలుదేరెను. ఆపట్టణమందు రాత్రిసమయమునం బ్రవేశించి పురజనులకుఁ దనయందుఁగల భక్తివిశ్వాసముల నర్జునునకుఁ జూపి యర్జునా! నేను నీకడనే యుంటినని తలంపకుము. అంత రంగికభక్తులకడ నుండునుగాని నేను వేరొకచోటనుండు వాడనుగాను. నేనెల్లప్పుడు నిచ్చటనేయుండును. ఈరాజు సుగుణంబులఁగూడఁ జూచెదపు లెమ్మని మరునాటి వేకువఁ గాల్యకృత్యముల నిర్వర్తించి శిష్యసహితుండై యామాయా విప్రుండు రాజభవనంబునకుంబోయి రాజు నాశీర్వాదించెను. అంత నామయూరధ్వజుండు సంభ్రముండై లేచి వారి కర్ఘ్యపాద్యాదుల నొసంగి పూజించి రాగతంబేమని ప్రశ్నించెను. అంత నీవృద్ధభూసురుండిట్లనియె. 'రాజా! నీవు ధర్మాత్ముండవని వింటిమి. మాకొక గొప్ప యాపద సంభ

వించినది. నా యేకపుత్రుని వివాహంబునకు బోవుచుండ మార్గమధ్యంబున నొక యాకొన్నసింగంబు నా కొమరుని బట్టి వధింపఁ బూనుటయు, నేను పార్థివ సీశరీరమాంసంబుందెచ్చియిచ్చిన విడిచెదనని నుడివినది. కావున నాకుఁ జుత్రదానమొనర్చిన పుణ్యముం గట్టుకొనుము. నావుడు నారాజు చంద్రిండు తనమేను బ్రాహ్మణప్రాణరక్షణార్థము వినియోగపడుటకుఁ గడుంగడు సంతసించి యవస్థము మీకోరికను నెరవేర్చెదను. ఇదే వచ్చుచున్నాడనని లేవఁబోవ నాఘాయాభూసురుం డిట్లనియె. భూపాల శిరోమణీ! యింకొకమాట చెప్పమఱచితిని. సీశరీరములో సగముభాగము స్త్రీకి సంబంధించినదట. అయ్యది దానికిఁ గిట్టదట. వృద్ధదేహమును, స్త్రీదేహమును దానికంగీకారము లేకుండుటచేతనే మావధూవరు లీసింగమునకుఁబనికిరాలేదు. కావున సీశరీరమును సగము అంపమునఁగోసి తేవలెనన్నది. అట్లాచరించి నాయభీష్టముందీర్చిన శాశ్వతయశంబు గడింపుమనియెను. అయ్యా! నాకు యశోభిలాషకంటె భూసుర ప్రాణసంరక్షణాభిలాషయేమెండు. కావునమీయభిమతముఁ జెల్లించెదనని కృకచముందెప్పించి, తన శరీరముంగోయ నాజ్ఞయొసంగెను. అదివిని యావృద్ధవిప్రుండు రాజపుత్రులగు తామృద్వజ నకులధ్వజుల నాటంపముంబట్టుడనియు, రాజపత్నిని శిరంబుఁబట్టుమనియు నియమించెను. కనులనీరు

గ్రమ్మకొన రాసుతులు అంపమునఁ దండ్రితలఁ దలుగు
 చుండిరి. రాజు నెడమకంట బొప్పంబులు రాలజొచ్చెను.
 అదిగని యమ్మాయాభూసురుండు, తత్క్షణమే లేచిపో
 యెను. రాజదికాంచి పుత్రునింబనిచి రావించి యయ్యా!
 ప్రిణావశిష్టుండైన నా కుభయలోకసుఖంబు నశింపఁజేసి
 తామిదానము నంగీకరింపక లేచి వెడలుటకుఁ గతంబేమని
 దీనుండై పలుక నావిప్రుడు రాజా! యెచ్చుచునిచ్చు నీదాన
 మెవ్వరికిఁ గావలయును? దాత యాచకునికిఁ దానిచ్చు
 నర్థంబులు సంతోషపూర్వకంబుగ నొసంగునేని గ్రహించిన
 వాఁడుగూడ దృష్టిగ ననుభవించును. లేదా? ఆదాన
 ముభయులకుంగూడ ఫలమునొసంగజాలదు. నీవిట్టివాఁడవని
 యెఱుంగకవచ్చిన నాయజ్ఞానమునకు నాకే సిగ్గుచున్నది.
 నావుడు నావదాన్యచక్రవర్తియిట్లనియె. “అయ్యా! ఇదియా?
 మీసందియము? కుడిభాగము బ్రాహ్మణవినియోగమగు
 చుండ నాకాభాగ్యము లభించినదికాదుగదా? యని యెడ
 మభాగము విచారించు చున్నది. కాని బాధచేఁగాదు. అట్ల
 యిన నుభయ నేత్రములయందును బొప్పము లేలరారాదు?
 స్వామీ! అల్పావశిష్టజీవనుండనగు నన్ను మన్నించి యీ
 దానఫలంబు నాకు దక్కనిండని ప్రార్థింప నంతట గరుడ
 వాహనారూఢుండై చక్రాద్యాయుధంబుల ధరించి శ్రీహరి
 యర్జునునితో, బ్రత్యక్షమయ్యెను! రాజు దేహంబునంటి

హస్తమస్తక సంయోగమొనర్చి వజ్రదేహునొనరించెను. తమవృత్తాంతంబెల్ల నాభూపాలున కానతిచ్చెను. మయూర ధ్వజండును వారలకు నమస్కరించి స్తుతించి, తన తనయుల యవినయంబునకు గర్హించి, వారి సవనాశ్వంబును వారి కొనంగి సవినయ గౌరవంబుగ వారిని బంపివేసెను. దైవ బలంబుం దోసిపుచ్చి కృష్ణసహాయంబు నిరసించి పౌరుష మును బ్రధానమనియెంచిన నాకపజయము గలిగినదికదా? యని యర్హుండు, దైవబలముగలవాఁడే విజయముగ బొందుననియు, నదిలేనివాఁడు జయింపజాలఁడనియుఁ జెప్పిన పెద్దల సిద్ధాంతమును దన శుద్ధాంతరంగమున నమ్మి యుండెను.

5. బుద్ధిమంతుని మైత్రి, కార్యసాధకము.

తే॥ గీ॥ కామితంబుల నొడఁగూర్చు కల్పకంబు,
విపులసంపదల నొసంగు వేల్పుగిడ్డి,
యనుపమార్థ ప్రదంబగు నమరమణియు,
దెలివిగల మిత్రునికిఁ గొంతతీసిపోవు.
ఒక యగ్రహారమున దేవశర్మయను నొక బ్రాహ్మ

ఋషుడు గలఁడు. ఆతఁ డాగర్భదరిదుండయి భిక్షాటనము సేయుచుండువాఁడు. వయసుననేబడివత్సరము లతిక్రమించిన దృఢశరీరి. ఎట్లయిన వివాహమొనర్చుకొని తీరవలయు నను నాసమాత్రము వయసుతోఁగూడఁ చెఱుగుచుండెను. ఆతనికి సుబుద్ధియను నొక్కమిత్రుండుగలఁడు. తన పరిణయముంగూర్చి దృఢయత్నమొనర్చి పున్నెముగట్టుకొనుమని యాతఁడు తనమిత్రు ననేకవిధములఁ బ్రార్థించెను. సుబుద్ధి యందులకియ్యకొని యాతని దననెంట నిడుకొని కుతపకాలమునకొక పల్లియంజేరి యొక బ్రాహ్మణగృహమున కేతెంచెను. ఆగృహస్థుండు వీరల బూజించి యాతిథ్యమొసంగెను. కుడిచి కూర్చుండి యిష్టసల్లాపములఁ బ్రోద్దుపుచ్చుచు నాగృహస్థుని సుబుద్ధి యిట్లు ప్రశ్నించెను. “అయ్యా! మీకెందఱు సంతానము?”

గృహస్థు డు:-ఇర్వు రాఁడుబిడ్డలును, నొక పుత్రుఁడును గలరు.

సుబుద్ధి:-ఆఁడుబిడ్డలే పెద్దవారా?

గృహ:-అవును.

సుబు:-ఇర్వురకును వివాహము లొనర్చితిరా?

గృహ:-పెద్దబిడ్డకుఁ బరిణయమైనది. రెండవబిడ్డయు వివాహవయస్కుయైనది.

సుబు:-సంబంధమాలోచించితిరా?

గృహ:-అందులకే చాలశ్రమపడుచుంటిని. అనుకూలసంబంధ మెచ్చటను లభించుటలేదు.

సుబు:-మాయూరనొక సంబంధమనుకూలమయినది కలదు.

గృహ:-వరుని వయసెంతయుండును.

సుబు:-ఎంతయననేల? నావెనుకవాడే.

గృహ:- (తనలో) ఈతనికి ముప్పది వత్సరములుండును. ఆతని కిరువదియైదు వర్షములైన నుండియుండ వచ్చును. ఈతని వెనుకవాడేగదా? (ప్రకాశముగా) అయ్యా! వయసుమాకు నచ్చినది. ఆతని కేమయిన భూమికలదా?

సుబు:-దానికిలోపమేమి? కావలసినంత యున్నది.

గృహ:-పశువులమాట?

సుబు:-దానికేమిలోపమయ్యా! ఇంటిలోను బశువే. వీధిలో నుబశువే.

గృహ:-బంధుబాహుళ్యముగలదా?

సుబు:-అయ్యో! ఊరుననందఱు నాతనికి బంధువులే.

గృహ:-అయ్యా! తాము మాపుణ్యవశమున దర్శనమిచ్చి తిరి. సంబంధము వెదుకజాలక వేసరుచున్నాను. ఈవిషయమున నాసంబంధము నెట్లయినఁ గుదిర్చి నాకు సహాయపడఁ బ్రార్థితులు.

సుబు:-అయ్యా! సంబంధమన్న మాటలలోలేదు. మీరూ

వచ్చి విమర్శించుకొనవలయుగదా?

గృహ:-మీరు సద్బ్రాహ్మణులు. మీ మాటయేనాకు నమ్మకము. ఇతరాలలోచనముసేయకు. తాము స్వగ్రామమునకేగి వారితో ముచ్చటించి నాస్థానమున మీరే సకలమును నిర్వర్తించి పరిణయముహూర్తమును నిర్ణయించి పెండ్లివారితో, దరలిరాఁగోరుచున్నాను.

సుబు:-సరియే,

అని తనస్నేహితునితో నింటికిఁ బోయి సంబంధము కుదిరినదనియు, నాలుగు దినములకు ముహూర్తమనియు, వచ్చుచున్నామనియు, వార్తనంపెను. కన్యాదాత, తనయత్నములోనుండెను.

పెండ్లికుమారునికి గేశాంతాదిన్నాతకవ్రతనియమములం దీర్చి మంచి దుస్తులఁ గట్టనిచ్చి కొందఱు మిత్రులం గూడ నిడుకొని, సుబుద్ధి పెండ్లికిం దరలివెడలెను. వచ్చిన పెండ్లివారిని గన్యాదాత గౌరవించి విడిదియందుఁ బ్రకేశంబు సేయించెను. చూచిన కొందఱు వరుఁడు వయోధికుండనిరి. వచ్చినవారిని బొమ్మనిన నితఁ బిడ్డకు సంబంధము కుదురుట దుస్సరమనియు, దినుట కన్నము గలదుగదా? యనియు, నాకన్యాదాత తన ధర్మపత్ని నోదార్చి సాలంకృత కన్యకాదాన మొనర్చెను. మనుగుడుపుల కల్లునింటి కెల్లరుంబోయిరి. కన్యాదాత సుబుద్ధింజూచి, అయ్యా! ఈ

తని భూములెక్కడ? యని ప్రశ్నించెను. ఇది భూమి. అది భూమి. అంతటను భూమియే. ఇప్పుడు మీరు భూమిమీఁద లేరా? యని సుబుద్ధి పలికెను.

గృహ:-అయ్యా! వరుని వయసు మిమ్ము నే నడిగినప్పుడు మీవెనుక వాఁడంటిరి. భూమి విషయమిట్లు చెప్పి తిరి. ఇట్టి యసత్యము తగునా?

సుబు:-నే నసత్యమాడిన దొక్కలేశమునులేదు. అప్పుడీ వరుఁడు నావెనుకఁ గూర్చొనియుండలేదా? భూమిని మీరడిగినపుడు కావలసినంత యున్నదంటిని. నే నాడివ యసత్యమేదీ?

గృహ:-సరియే. నేనే బుద్ధిహీనుఁడను. ఇత నీతని పశు ధనముమాట యేమి?

సుబు:-నామాటల నసత్యములేదు. ఇంటిలోను వీధిలోను బశువేయంటిని. ఈవరుఁ డట్టివాఁడే. ఇంకను మీరు విచారించుకొనవచ్చును.

గృహ:-పోనిండు. ఏమిచేయుదుము? కష్టములకు సాయపడు బంధుగులున్నారు గదా?

సుబు:-భిక్షూటనము సేయువాని కెల్లెడలను బంధుగులే.

గృహ:-అల్లుని యుద్యోగమునుగూడ సెలవిచ్చితిరా?

సుబు:-ఉన్నది యదార్థము సెప్పట సజ్జనుల ధర్మము. కావున దాపకఁ జెప్పితిని. మీరేమనకొన్న నేమి?

నాపరమార్థమునకు లోపముండదుగదా?

అంతట నాగృహస్థుఁ డల్లునిగూడఁ దన యింటికిం గొంపోయి తన ధనమునఁ గొంతభాగ మాతని కొనంగి, యెద్దియేని వృత్తి గల్పించి వృద్ధికిం దెచ్చి కాపాడెను.

6. తృప్తిలేనివానికి దుఃఖము తప్పదు.

—:0:—

తే॥ గీ॥ ప్రాప్యమగు ధనమడవిలోపలను వచ్చు

నంతకధికంబు మేరువందైనరాదు

కానమనుజుండు తృప్తిని గనుటలెన్న

యెద్దిలేకున్న దుఃఖించు ననవరతము.

మండరమును పేరుగల యొక యగ్రహారమునందు హరదత్తుఁడనఁబడు నొక బ్రాహ్మణుండు గలఁడు. ఆతఁ డాగర్భదరిదుగ్రిఁడగుటచేత భిక్షాశముచే జీవయాత్ర సేయు చుండెను. సంసారభారమాతని కొక్కింతయు లేదు. కావున వేళకుఁగలదానిని భుజించి సాయంకాలమగునంత కొక శివాలయమునకుఁ బోయి యీశ్వరదర్శన మాచరించి యాలయమంటపభాగమునఁ గూరుచుండి శివునిపైఁ గీర్తనములఁ బ్రాడుకొనుచు ననుదినమును భగవదారాధనమునఁ

గాలక్ష్యము చేయుచుండువాడు.

ఇట్టి యాహరదత్తుని యీశ్వరధ్యానావసరమునఁ బాడఁబడు కీర్తనముల కనువగు కరతాళముల సందర్భమున నొకనాటి సంధ్యాసమయమున నొక కాకి యాతని చేతులలోఁ జిక్కుకొనెను. ఏమి? యీ పవిత్రసమయమున మాలకాకిని సృశించితిని? అని విడువఁబోవునంతలో నొక వైపునుండి “యోయి బ్రాహ్మణుడా! ఆవాయసమును విడువకుము. అది నీదరిద్రముం బాపఁగలదు.” అని కేక యొకటి వినవచ్చెను. ఇదియేమి? అని యీతఁడాలోచించుచుండ నొక రాజభటు డచ్చటికి వచ్చి యిట్లనియె. అయ్యా! ఈ దేశాధిపతియగు చంద్రగుప్తుని దూతను. అతఁడొక దినమున వనవిహారము చేయుచుండఁ బక్షుల కలకలధ్వని శ్రవణానంద మొనర్ప లోకమునందలి పక్షులలో జాతికొక్కటిని బట్టించి పెంపవలయునని కుతూహలము జనించి యా పనికి మమ్ము నియోగించెను. లోకమునందలి పక్షులలో జాతికొక్క పక్షిని బట్టుకొంటిమి. కాని కాకి మాత్రము లభించినదికాదు. ఇది రాజున కెఱింగించితిమి. ఆకాకినిబట్టిన వానికి లక్షరూప్యముల నొసంగెదనని దేశమునఁ జాటసంపెను. ధనాపేక్షచే నేనును దిరిగితిరిగి, విసివి వేసరుచుంటిని. అది నీకు లభింపనున్నది. కావున తేపకడ లేచి రాజసభకీ వాయసముం గొనిరమ్ము. నీకు లక్ష్యరూప్యంబులు

లభించునని యారాజభటుఁడు చెప్పి పోయెను.

అంత నీహరదత్తుఁ డీశ్వరధ్యానమును మఱచి యీధనము నెట్లు వినియోగింతునా? యను నాలోచన మందు మగ్నుడయ్యెను. “ఒక లక్షరూప్యములు నాకు లభించుచున్నవి. దానిచే లక్షాధికారియను పేరునాకుఁ గలుగును. వీనిచే నేను విశేషసుఖముఁ బొందగల్గుదును. ఈశ్వర సేవ రిత్తవోవునే? ఈ ధనమునందలి నాల్గవభాగమును నా విహాహంబునకును, మఱియొక నాల్గవపాలు సౌధంబునకును వ్యయపెట్టకఁ దీరదు. ఇంక నిలువయుండు ధనమేబదివేలు. దానిచే లక్షాధికారియను బిరుదము పోవును. అయ్యో! ఇదియు, విచారకారణమయినది. ఇంకొక్క లక్షరూప్యంబులు లభించునేని యవి నడ్డికిచ్చుచు నీ మిగిలిన ధనము నింట నిలువఁజేసికొనవచ్చును. అయ్యో! దైవమా! ఇచ్చిన వాడవు పూర్తిగా నొసంగక సగముచేసితివేమని” విచారించి యొక యుపాయమును దలంచుకొని యిట్లాలోచించెను. ఒక కాకమున కింత ధనము దొరకినది. ఇంకొక వాయసము లభించిన నిఁకమఱింత ధనము దొరకునుగదా? యని యూహించి తిరిగి భజనసేయుట కుంకించి యాకాకిం జంకనిడుకొని పైకిఁ జేతులెగురవేయఁగా నాయేకాక్షి యెగిరిపోయెను.

అంత నాహరదత్తుఁడు “శివ! శివా! యెంత బుద్ధిహీ

నుఁడను? నిశ్చలచిత్తముతో శివనామామృతమును గోల్లుచు నానందమయుఁడనగు నాకీయాశ యెంతదుఃఖమును గలిగించినది? ధనేషణము ప్రమాదకరము.” అని మనసు ద్విప్పకొని యీశ్వరధ్యానమునఁ గాలము గడపి తుదకుఁ బరమపదము నలంకరించెను.

7. బిడ్డల చెడ్డతనమునకుఁ దలదండ్రులే కారణము.

క॥ బిడ్డల చెడ్డగుణంబుల

కడ్డము నెప్పకయ, వారికమితోత్సాహం

బిడ్డ, తలదండ్రులెల్లరు

బిడ్డలకును శత్రులనుట వృథగాదునుఁడీ॥

చోళదేశమున సిరిపల్లెయను నొక చిఱుపల్లియొ గలదు. అందు గోపాలుఁడను పిల్లవాఁ డొకఁడుండెను. ఆతఁ డెన్నఁడును బడికిఁబోయి యెఱుఁగడు. ఓసమాలలో వాని కొక్క యక్కరమైనరాదు, ఆతనికిఁ జిన్నతనముననే తండ్రి గతించుటచే విద్యాభ్యాసమున సహాయపడువారు లేక పోయిరి. వాఁడు దినదినమును బ్రాతఃకాలమున నిద్రలేచి బయటికి బోయి జాము ప్రొద్దెక్కునప్పటి, కేతోటకూర

యో? యేబచ్చలి యాకులో, యేవంగకాయలో సంగ్రహించుకొనివచ్చి తల్లికిచ్చుచుండువాడు. అందులకు వాని తల్లి యుల్లమున సంతసించి “మా నాయనకు సంసారము మోసిన”దని వానిని బాగడుచు వాని కేబెల్లపుముక్కయో యే యరటిపండ్తో, ఫలహారము వెట్టుచు ముద్దువెట్టుకొనుచుండెడిది. తలిదండ్రులచే మాటిమాటికిని మందలింపబడుచున్న యొరుల బిడ్డలంగాంచి వాడును వాని తల్లియుఁ దమకుసాటిరారని నప్పుకొనుచుండిరి, ఇట్లు కొంతకాలము గడచునప్పటి కీగోపాలుని కనేకుల దుస్సహవాస మేర్పడినది. చుట్టత్రాగుటయు, జూదమాడుటయుగూడ నితనిని దమంతటఁదామువచ్చి వరించినవి. దొంగతన మీతనికిఁ జన్ననాటివిద్యయే. రోజున కేగంటకాలమో యీతఁడింటి యొద్దనుండువాడు. బయట నీతఁడు తిరుగుచున్న వేళల యందు సంసారము దిద్దుకొను యత్నముననే యీతఁడు మగ్నుడై యెండనకఁ గొండనకఁ దిరుగుచున్నాడని తల్లి యీతని శ్రమమునుగూర్చి విచారించుచుండెడిది. ఇంటి కడకువచ్చినప్పుడు వీడు తన తల్లియొద్దఁగూరుచుండి యేవియో సారకాయకోతలు గోయుచుండువాడు. తన చెడు నడవడిని దల్లికడ బయలువెట్టువాడుకాడు. తల్లి గుమ్మము దాటని యిల్లాలగుటచేతఁ దన తనయునిగూర్చి ప్రజలు నెప్పుకొనువార్త లామె చెవులఁబడుట యరుదయ్యెను. తన

వాఁడు దుండగీడగుచున్నాఁడని తనకు బోధించు నాఁడు వారిమాటలయం దాపెకు విశ్వాసములేక తన కొమరుని సుగుణముల వేనోళ్ల వారికడఁ బొగడుచుండెడిది. ఆతనికిఁ దల్లి వివాహమొనర్పఁ బ్రయత్నముచేసినది. కాని యీతని గుణగణములు బంధుగులలో వెల్లడియగుటచే నెవ్వరును వీరి యింటికినచ్చి పిల్లనిచ్చెదమన్నవారు లేకపోయిరి. తన యాప్తులతో నీమె పరిపరి విధముల నీతని వివాహవిషయమై ముచ్చటించుచుఁ గన్యకలుగలచోటులకు వార్తలంపుచుండెడిది. కాని యీపె ప్రయత్నమెంతమాత్రమును గొనసాగినదికాదు. పుత్రుని పరిణయవిషయమున నీమెవిచారించుచుండుదినములలో నొకనాఁడాసమీపపట్టణాధీశ్వరునియింటిలోఁ గొందఱు చోరులు కన్నమునద్రవ్వినదానమును విశేషముగ దొంగిలించుకొనిపోయిరి. ఈవార్త యచ్చటివారి కెల్లరకును దెలియవచ్చినది. ఆపల్లెయందలి వారీ పనిలో మన గోపాలుఁడుగూడ నుండవచ్చునని శంకించిరి. కాని గోపాలుఁ డాదినమున నింటికిరాలేదు. వేళకు భోజనమునకు రాకపోవుటచేఁ దల్లి యెఱిగినవారిని, మావాఁడు మీకుఁ గనుపడినాఁడా? యని ప్రశ్నింపసాగెను. కాని యెవ్వరు నాతని యునికిని జెప్పినవారు గానరైరి. భోజనపువేళ యతిక్రమించినది. తల్లికి మనసున కళవళమొచ్చెను. విచారించుచు వీధి గుమ్మముకడ నిలుబడి

యున్నది. అంతట నొక రక్షకభటుఁడువచ్చి యేమమ్మా!
గోపాలుఁ డింటిలో నున్నాఁడాయని యడిగెను. అందుల
కాయిల్లాలిట్లనియె.

ఇల్లాలు:-నాయనా! లేఁడు.

భటు:-ఎక్కడకు వెళ్లినాఁడు?

ఇల్లాలు:-అదినాకుఁ దెలియదు.

భటు:-ఎప్పుడు వెళ్లినాఁడు.

ఇల్లాలు:-నిన్న.

భటు:-ఉదయముననా? మధ్యాహ్నమా?

ఇల్లాలు:-మధ్యాహ్నము.

రాజభటుఁడు తిరిగి వెడలిపోయెను. ఆతని జూచుట
తోడనే యీమెకు మఱిత విచారమును భయమును
గలిగెను. ఇంట నేపనియుఁ దోచుటలేదు. కుమారునివార్తఁ
జెప్పవారెవ్వరు గానరారు. ఎట్లో ఆదినము గడచిపోయి
నది. తెల్లవారినది. గోపాలుని రాజభటులు బంధించి రాజ
ద్వారమునకు గొనిపోవుచున్నారనువార్త యాపల్లె జనుల
యందు వ్యాఖించినది. క్రమముగా నీమె చెవింబడినది.
నిశ్చేష్టురాలయ్యెను. కన్న కాన్పగుటచే విచారముం బట్ట
లేక బిగ్గరగ రోదనము సేయుచు దగ్గఱనున్న యాపట్టణ
మునకుఁ బోయినది. రాజద్వారము సమీపించినది. భటు
లచే నిర్బంధింపఁబడియున్న కుమారుని జూచినది. ఈచౌర్య

మున కాతఁడే మొనగాఁడని చెప్పకొను మాటలను విని కొడుకుచెంతకుఁబోయి యేడ్చుచు “తోటకూరనాడైనఁ జెప్పవైతివేమిరా! కొడుకా”యని యేడ్వసాగినది. అంతట గోపాలుఁడు రాజభటులఁగాంచి “మాయమ్మతో నొక మాట చెప్పవలసియున్నది. శిక్షితుఁడనగు నాయీకోరికఁ జెల్లింపుఁడు” అని పార్థింఁచెను. వారు దాని కంగీకరించిరి. అంతట నేదియో చెప్పవానివలె తల్లి చెవియొద్దకుఁబోయి కటుక్కున నామె చెవిముక్కు యూడిపడునట్లు కొఱికెను. అయ్యో! ఇదేమిరా! యని యాపె మఱిత యడలసాగెను. ఓరి దుష్టుఁడా! ఇదేమి పాపమురా! యని యచ్చటివారు పృశ్నించిరి. “ఇది యామె పాపము. నాపాపముగాదు. నాకీ దురవస్థ యామెవలనఁ గలిగినది. చిన్నతనమున నేను చేయు తోటకూర దొంగతనము నాఁడే యామె నన్ను శిక్షించి యుండిన నాకీదుండగము కలుగక పోయెడిది. ఈ చౌర్యము నందు నాఁడు నా కుత్సాహము కల్గించి నన్నిట్టి కష్టముల పాలుచేసిన యీమె నాతల్లి యెట్లగును. పరమశత్రు స్వరూపిణి. కావున నీమె దోషమున కీశాంతిచేసితిని.” అని గోపాలుఁడు చెప్పెను. అచ్చటివారందఱు నవ్వసాగిరి. కొందఱు గోపాలుఁడు యధార్థము వలికినాఁడని మెచ్చుకొనిరి. హరించిన దృవ్యమును దీసికొని స్వల్పమగు శిక్షవిధించి బుద్ధిసెప్పి రాజు గోపాలునింటికిఁ బంపివేసెను.

8. ఎక్కువసుఖము గోరినవారికి దుఃఖము తప్పదు.

—:—

తే॥ గీ॥ బ్రహ్మదేవుండు నుదుటను వ్రాసినట్లు
జనులకును జీవయాత్రలు సాగుచుండు
నున్నసుఖములతోఁ దృప్తినొందకుండ
యధిక సుఖములుగోరుట హానికరము॥

ఒక చిలుక యొక రాజు భవనమున రత్నపంజరము లోనుండి పెంచ బడుచుండెను. ఆరాజచంద్రుఁ డాచిలుక నతి గారాబముతోఁ బెంచుచుండెను. మిక్కిలి రుచిగల ఫలములనుదెచ్చి యనుదినమును దానికి స్వయముగఁ దిను పించుచుండు. ఆరాజపత్ని తన సుకుమార హస్తములతో దానిని దువ్వుచు ముద్దువెట్టుకొనుచుండును. రాజపుత్రుఁడు తన సహవాసులతో దాని పలుకుల వినుటకు వచ్చి చప్పటలు చఱచి గంతులువైచి యాడుకొని దాని నాడించుచుండును. రాణి దానికిఁదనముద్దుపలుకులను నేర్పుచుండును. అట్లాచిలుక రాజకుటుంబముచే గౌరవింపబడుచు మాణిక్య సౌధమునందలిరత్నపంజరమున వసించుచునప్పుడప్పుడాభూపాలుని హస్తముల నలంకరించి యుద్యానవనములం దిరుగుచుండును. ఇట్లుండ నొకదినమున నాచిలుకకొక యూహ

జనించెను. “నాకు సకలసౌఖ్యములును నీరాజభవనమున నున్నవి. ఆహారాదుల వెన్నియున్నను స్వేచ్ఛా విహారము నకుమాత్ర మవకాశము గలుగుటలేదు. నాజాతి పక్షులన్నియు సరణ్యప్రాంతముల నొకరి కట్టిడిలేక స్వేచ్ఛగఁ జరించుచు సౌఖ్యము ననుభవించుచున్నవి. ఎంతసుఖము గలిగినను, ఒకని నిర్బంధములోనుండుట ప్రాణులకు దుఃఖభావము. రాజబంధువులు నన్నెన్నివిధముల గౌరవించినను నాకీ పంజరపు మధ్యభాగమును దాటి యొక యడుగిడుటకు వీలుకలుగదుకదా? ఛీ! నాకీనిర్బంధమేల? స్వేచ్ఛానుసారముగ నాజాతితోఁ జేరి కాననంబునఁ జరింతును. ఈరాజు నాశ్రయింపని పక్షులు బ్రదుకుటలేదా? నాబందుగుల విడనాడి జాతికి దూరమై యన్యజాతులతో వసించుట నాకేటి సౌఖ్యము? కావున నవకాశము గలిగినప్పుడు నేనెగిరిపోయినా వారింగలిసికొందును.” అని యూహించి సమయమును వేచియుండెను. పంజరముందాటి యావలికిఁ బోవుననువెంతకాలమునకును జిక్కుకుండుటచే నాశుకమునకు సుకము తగ్గి విచారముతో నాహారమును దినుటమానినది. శ్రవణానందమగు తనకంఠధ్వనితో నొక్కముద్దు పలుకు పలుకుటకటవయ్యెను. దానిస్థితిం దిలకించి రాజకాంత చింతించి చిలుక యన్వస్థతం దనపెనిమిటికింజెప్పి, దీనిముప్పుడప్పించు చొప్పుం జెప్ప వారిని రప్పింపుడని కోరెను. భూరమణు

డాకీరము ననారోగ్యమునకు విచారించి యారోగ్య శరీర కులరప్పించిచూపెను. అడవిగాలి వీలిచినగాని యిదిమనఃజాలదు. పంజరమునుండి తప్పింప వలయునని వారు నుడివిరి. అందులకు రాజునకు మనసొప్పకున్నను దాని యారోగ్యమును గోరినవాడగుటచే నట్లుచేసి విడిచెను. అంతనది సంతసించి యత్యుత్సాహమున మిన్నంది యడవికింబోయి తనవారిం జేరుకొనియె. నాటినుండియు నాచిలుకకు వేళకుందగిన యాహారము దొరకుటలేదు. తన జాతితోపాటు దూరదేశమునకుఁబోవ శక్తిచాలకున్నది. గాలిచెబ్బకుఁ దూలిపోవు చున్నది. వానకు నానిపోవు చున్నది. తన యస్వభావమగు మనుష్యభాషల నాలకించి తన కులముచిలుకలు చెలిమి నూపుట లేదు. ఒక్క పక్కితోఁగూడ నిక్కమగు నేస్తము తనకుఁ జిక్కినదికాదు. ఇట్లుండ వర్షకాలమునందొకనాఁడు మహావర్షము సంభవించెను. రిప్పురిప్పున చలిగాలి వీచుచుండెను. ఆకాశమునుండి వర్షధార లెడతెగకుండ భూమిపైఁ బడుచుంజెను. అయిదాఱు దినములు లోకబాంధవుని దర్శనముకాలేదు. భూలోకము జలపూరితమయ్యెను. ఆ చలిబాధ పడఁజాలక తనజాతికి దూరమైన యాకీరమొక చెట్టుతోఱుకు జేరుకొనియెను. అంతకుముం దందిమిడియున్న చిలుకలు దీనినందు జొరనీయక ముక్కులతోఁ బొడిచి తెక్కులతోఁ గొట్టజొచ్చెను. అంతట నది ప్రాణాపశిష్టమై “అక్కటా!

యెంతమందమత్తినైతిని. మహారాజభవనమున సర్వసౌఖ్యములకుం గుఱియై యుండఁజాలక నిచ్చట నేదియో యంత కంటె సుఖమున్నదని భావించి వచ్చితిని. నాస్వేచ్ఛాప్రసర్తనాభిలాష ప్రాణాంతకమైనది! అని దుఃఖించి కాలధర్మము నొందెను.

9. దేహబలమునకన్న బుద్ధిబలము గొప్పది.

—:0:—

ఆ॥ వె॥ తనుబలంబునకన్న ధనబలంబునకన్న

విద్వేబలమునకన్న వేనికన్న

బుద్ధిబలముగనన్న పురుషుండు మిన్నయై

సకలకార్యములను జక్కఁజేయు॥

ఒక యరణ్యమున మృగములకెల్ల రాజై యొక సింగము మాట చెల్లించుకొనుచుండెను. అయ్యది యనుదినమును నక్కాననంబునం దిమ్మరుచు దనకు లభించిన జంతువులను గొంతుకలో వైచుకొనుచుండెను. అందుచే మృగములకెల్ల గొప్ప యాపదసంభవించినది. ఆబాధ భరింపఁజాలక మృగములన్నియు నొక దినమున నాలోచన సభ

గావించి యిట్లు తీర్మానించుకొనియెను. “ఈ మృగరాజు మనల బ్రతుకనీయఁడనుమాట నిక్కువము. దీనికపాయము లేని యుపాయమాలోచింపఁ దగియున్నది. కావున మన మెల్లర మా కేసరికడకుంబోయి, దినమునకొక్క ప్రాణినిఁ నీయాహారమునకుఁ బంపెదమనియు, దొరకినవానినెల్లఁ దిన వద్దనియు విన్నవించుకొందము.” అని యాలోచించి నిశ్చయించుకొని యెల్లమృగములు నామృగరాజు కడకుంబోయి, యిట్లు మనవిచేసుకొనియెను. “దేవరవారికి మేమెల్ల దాసులము. ఇక్కాననంబున మీయానఁ దలనూనని సత్వ మొక్కండునులేదు. మావిన్నపమును దయాపూర్వకముగ నాలకింప గోరుచున్నాము. తమ యాహారార్థమై నేటికి ననంబునందలి మృగంబులు సాలమట్టునకు సమసిపోయినవి. ఇట్లే యింకను గొంతకాలము తాము పాలించితిరేని మందున్నకైన నియ్యరణ్యమున మృగంబు లభింపదు. అంతటఁ దామాకలి భాధనోర్వఁజాలక యుండవలసివచ్చును. కావున మేమొక్క యుపాయమాలోచించుకొంటిమి. ఇయ్యది మీకుంబోలిన నంగీకరింపవచ్చును. లేదేని తమ యిచ్చవచ్చిన చొప్పున మెలంగవచ్చును. ఇందుల కాగ్రహింపఁ బనిలేదు.” అని యెను. అదియేమని కేసరి యడిగెను. “మేము వంతులప్రకారముగ దినమున కొక్కరము మీయాహారార్థము వచ్చెదము. దానిని మీరు యధేష్టముగ భక్షింపవచ్చును. దీనిచే

మీరక నాయాసముగ నాహారము లభించుటయేగాక మాకును అంతగా హానియుండదు. ఇందులకుమీరంగీకరింపవలయును.” అనవుడు నామృగపతి యందుల కంగీకరించి వేళదప్పకుండ ననుదినము నెవ్వరో యొకరు తప్ప రాకుండిరేని మిమ్మెల్లర నొక్కముద్దగాఁ గైకొందునని కట్టడిచేసి వానింబంపివైచెను. అందుల కాశ్వాపదంబులు ముదంబుఁజెందిపోయి, యన్న మాటను జెల్లించుచుండెను. ఇట్లు చిరకాలము గడచిపోయెను. అంతనొక్క దినంబున నొక కుందేలునకు వంతు వచ్చెను. దానికయ్యది చాలచింతించి, నేడీ ఘోరమృగము నకు నేనాహారము గావలయుఁ గాబోలును. ఎంతపాపము చేసితిని? అని కొంతవడికొక యుపాయమాలోచించి, మృగ పతికడకుఁబోవఁ బయనమయ్యెను. మెల్లనఁ దప్పటడుగు లిడుచు, నియమితకాల మతిక్రమించిన పిమ్మట నాసింగంబు ముంగిలికింబోయి వంగి నమస్కరించెను. అంత నాహర్యక్షము కన్నలెఱ్ఱవారనాశశకంబుం నిలకించి, “యోరీ! నీవింత యాలస్యముగ వచ్చుటకుం గారణమేమి? రాజాజ్ఞను దిరస్కరించిన నిన్నేమిచేయుదునో చూడు”మని దానిపైఁ బడఁబోయెను. అందుల కాకుందేలు కేలుమోడ్చి యయ్యా! కారణము మనవిచేసికొందును. దయయుంచి యొక్క నిముసము నామాటలాలకింపందగునని మనవిచేసెను. అదియేమని సింహము ప్రశ్నించెను. “అయ్యా! దేవరయానఁ దలఁదాల్చి

వేళదాటకుండ రావలెనని బయలుదేరి వచ్చుచుంటిని. మార్గమధ్యమున మఱియొక సింగము నన్నడ్డగించినది. నన్నె చ్చటికిఁ బోవుచుంటివని యడిగినది. దేవరవారి సన్నిధికి వచ్చుచున్నాననిచెప్పితిని. ఈవనమునకెల్ల మృగరాజునై నేనుండ నొండొకని కడకుఁ బోవ జెల్లదు. మృగములెల్ల నేటినుండి నాయండకే వచ్చుచుండవలయును. నీవు చెప్పిన సింగమెచ్చట నున్నదో నాకుఁ జూపింపుము. అని నన్ను బట్టుకొనియెను. అంత నేను చేయునదిలేక ప్రాణము లర చేతఁబట్టుకొని యెట్లయినఁ దప్పించుకొని రావలయునని యత్నించి, అయ్యా! నేనాహారముగాఁ బోవనెంచిన సింగ మును మీకుఁ జూపించెదను. నన్ను విడువు డనిచెప్పి తప్పించుకొని యిటకువచ్చితిని. నాయాలస్యమునకుం దగు కారణము మనవిచేసికొంటిని. పిమ్మట దేవరచిత్తము.” అని కుండేలు నుడివెను. అంతట నా మృగపతి యతికోపమున “నౌరా! యా మృగాధము జెచ్చట నున్నాఁడు? నాకుం జూపుము. మున్నగు వాని యుక్కడంచి పిమ్మట నిన్ను భక్షింతును. అని బయలుదేరెను. శశకము సరియేపోవు ధము రండని తాను దానింజూపు దానివలె ముందు నడచుచు నక్కాననమధ్యమంబుననున్న యొక నేలనూతికడ కుం దీసికొనిపోయి, దీనిలోనున్నది చిత్తగింపుడని సవినయంబుగ మనవిచేసెను. అంత నది యానూతియందు

జూచునప్పటి కానీటియందుగ్రమగు తన రూపము ప్రితి
ఫలింప, దానింజూచి వేరొక సింగంబుగా భావించి గర్జించి
దానిబట్టబోయి యందుమి కెను. అంతట నాకుందే లాహ
ర్యక్షమును వీక్షించి మహాప్రభూ! నాపని తీరినది. మీపని
యైనది. కావున నేను శైలవు దీసికొందును. నిరపరాధము
లగు మృగములయందుఁ దాము సూపిన కరుణారసమున
కుందగిన కృతజ్ఞతను వెల్లడించుకొను భాగ్యమునాకుఁ
దాము కలిగించినందులకు మీకు వందనములనిచెప్పి తన
జాతివారిం జేరుకొనఁబోయెను.

అంతట నచ్చటి మృగములు మృత్యువు మొగము
నుండి తప్పించుకొనివచ్చిన యీకుందేలు నభినందించి
యెట్లు రాగలిగితివని ప్రశ్నించిరి. మిత్రులారా! బుద్ధిబల
మునకు సాధ్యముగానిపని లోకమునలేదు. అని తాను
చేసినపనిని వారి కెఱుంగజెప్పెను. అంత నీకుందేలు నెల్ల
మృగములును గౌరవించి యాలోచనావసరములందు దీని
సహాయమును గోరుచు నపాయములేకఁ గాలక్షేపము
జేయుచుండెను.

10. భగవంతుని సంకల్పమునకు భంగము లేదు.

తే॥ గీ॥ ఘటనఁగనరానివస్తువుల్ గలుపుచుండు
ఘటనయగు వస్తువుల వేరుగా నొనర్పుఁ
దెలియఁబడదద్ది సృష్టించు నలువకైన
దైవసంకల్పమును దాటఁ దరముకాదు.

మధురానగరమున సుసేనుఁడను నొక యాదవుఁడు
గలఁడు. ఆతనికిఁ జందనగంధియను నొక కుమార్తెయుం
డెను. ఆమెకుఁ గడుఁ జిన్నతనమునఁ దండ్రి వివాహమొన
ర్చెను. వివాహమయిన కొలఁది దినములకే యామెభర్త
కాశీ యాత్రకుఁ బయలుదేరి పోయెను. క్రమముగా నామె
యుక్తవయస్కురాలయ్యెను. ఆమె, తన పతి రాకనుగోరి
యనేకదేవతలకు మొక్కుచుఁ బెక్కువ్రతముల నాచరిం
చుచుఁ బరపురుషుల మొగముసూడకఁ బరమార్థ చిత్తయై
కాలముం గడపుచుఁ దన సౌఖ్యముచేఁ గృష్ణుని బేరిమిం
చెడు వల్లవకామినులకు బుద్ధిసెప్పచుండెను. అది గ్రహించి
శ్రీకృష్ణుఁడు చందనగంధి పాతివ్రత్యమునకు భంగము గలి
గించి యాగర్వమునడంపవలెనని యూహించి, యొకనాటి
ప్రాతఃకాలమునఁ గాశీ ప్రయాణికుని వేసము ధరించి

యమునానదీ తీరమునందలి నీళ్ళరేవునఁ గూర్చుండి యుండెను.

ఇంతలోఁ గొందరు మందగమనలు జలము గొని పోవుట కారేవునకు వచ్చిరి. వారింగాంచి యీమాయా యాత్రికుఁడు, అమ్మలారా! ఈపట్టణంబున జందనగంధియను నామెకు సేమమేనా? యని ప్రిశ్నించెను. అదివిని వారు మీరెవ్వరు? ఆమె ప్రిసక్తి మీకేల? యని యడిగిరి. చిర కాలమైనది. ఆమెను వివాహమాడితిని. కాశీ యాత్రకుం బోయితిని. మానవదేహము లస్థిరములుగాన నామె సేమ ము నారయఁగోరి మిమ్మిట్లడిగితిని. అని యాత్రికుఁడు బదులుచెప్పెను. దానికివారు మిగుల సంతసించి, మన చందనగంధి నోములు ఫలించినవి. దాని యదృష్టము పండి నది అనుకొని, యామె సేమము నాతనికింజెప్పి క్షణ ములో నీవార్తను సుసేనునకుం దెలియఁజెప్పిరి. అంతట సుసేనుఁ డమితానందమున యుబ్బి తన బండ్లుగులం జీరి మంగళధ్వనులతో నల్లునిందెచ్చుట కెదురుగఁబోయి, స్వాగతంబిచ్చి సగౌరవముగ నింటికిం దోడ్కొనివచ్చెను. ఇంతలో నారదుఁ డచ్చటికేతెంచి వారిచేఁ బూజింపఁబడి యిట్లనియె. “సుసేనా! నీవు పుణ్యాత్ముఁడవు. నీకన్య పవిత్ర చరిత్ర. మీకోర్కులు ఫలించినవి. నేడే యీవధూవరు లకుఁ బునస్సంధానమున కనుకూలమగు దినము. కావున

నట్టి శుభమును నెరవేర్చి కృతార్థుడవగుము.”

దానికి సుసేనుడు సంతోషపూర్వకముగ సంగీకరించెను. బంధుగులనెల్ల రావించెను. వలయు సంభారముల నన్నింటిని సేకరించుకొనుచుండెను. సేవకులు గృహమునకును, జెలికత్తెలు చందనగంధికిని, దగు నలంకారములఁ జేయుచుండిరి.

ఇంతలోఁ గొంతప్రొద్దెక్కునప్పటికి మఱియొక కాశీ యాత్రికుఁడు, ఆకారాదులయందుఁ దొల్లిఁటివానితోఁ దులఁదూఁగు నాతఁడు, మఱియొక వీధినుండివచ్చి సుసేనుని యింటిముందు నిలఁబడి, చందనగంధి తండ్రి యిల్లిదియేనా? యని యడిగెను. అక్కడివారు, ఇదియే. ఏమి? యని యడుగుచుండిరి. ఏమియునులేదు. నేను చందనగంధి భర్తను లెండి, యని యాతఁడు చెప్పుచుండెను. వినువారి కాళ్ళ ర్యము గలుగుచుండెను. మఱియొకఁ డిట్టివాఁడే దొడ్డిగుమ్మముకడ మా మామగారిల్లిదియేనా? చూచి, చిరకాలమైనది. గుఱుతు చాలకున్నది యనుచుండెను. ఇట్లే నలుదిక్కుల నుండియు నాలుగుజాములలో నాలుగువందలమంది చందన గంధి భర్తలు సుసేను నింటికిఁ జేరుకొనిరి. గృహములోని యవకాశమునంతటి నాక్రమించుకొనగా వీధియరుగులు కూడ నిండఁజొచ్చెను. వీధిగుమ్మమును గొందరరికట్టిరి. పశువుల పాకలందున్నవారిని బరిక్షించువారే లేకపోయిరి.

దైవికముగ నాడు చందనగంధి నిజభర్త గూడవచ్చియుండెను. ఆ పౌరులెల్ల రీవంతఁ జూచుటకు వచ్చుచుఁ బోవుచుండిరి. సుసేనుని గృహమా దినమునఁ గొన్నివేలమంది జనులచేఁ గిటకిటలాడుచుండెను. పొద్దుగ్మంకెను. ఆగృహస్థుని కేమి చేయుటకును దోచకుండెను. నారదునిజూచి స్వామి! ఇది యేమిపాపము. నేనిప్పుడేమి చేయవలయును? వీరిలోఁ జందనగంధి వరుఁడెవ్వఁడు. వేషభాషలలో వీరెల్లరు నొక్క తీరున నున్నారు. ఎట్లు నిర్ణయింపనగును? మహాత్ములగు తామే యీ యాపత్సముద్రముం దొలగించి నన్ను గట్టునఁ బడవేయవలెనని ప్రార్థించెను. నీకు వచ్చిన భయము లేదు, రమ్మని నారదుఁ డావచ్చిన యాత్రికులంజూచి, మీ రెల్లరు జందనగంధి భర్తలగుట యసంభవము. “మీ వివాహకాలమునందు జరిగిన సంగతులను మేము కొన్నిటిని బ్రశ్నించెదము. అవి సరిగఁ జెప్పినవాఁడే యామెకుఁ బతియగును.” అనిచెప్పి, యుదయమునుండియు సందతికంటె నెక్కుడుగ నేనే యామెభర్తనని నోరునెత్తి కొట్టుకొనుచున్న నిజమగు నామెభర్తను గొన్ని ప్రశ్నలడిగెను. ఆతఁ డెన్నఁదోజరిగినది జ్ఞాపకములేసంపదసరిగ జెప్పలేకపోయెను. అంతట గృష్ణయాత్రికుఁడు నేను చెప్పెదనని యడిగిన ప్రశ్నలకెల్ల సమాధానముఁ జెప్పటయేఁగాక వారు మరచిన వానినిగూడఁ గొన్నిటిని జ్ఞప్తికిఁ దెచ్చెను. అట్లుసెప్పిన

నాఁడు మఱియొకఁడు లేకపోవుటచే నీతఁడే యామె మగఁ
డని నిశ్చయించిరి. అంతటఁ జందనగంధికి నందియముదీరక
తదేక దీక్షతో భగవంతుని బ్రార్థించెను. అంతఁ గృష్ణుఁ
డనుగ్రహించి యామెకుఁ దననిజరూపమునఁ బ్రత్యక్షమై
పతివ్రతారత్నమగు చందనగంధికిందఱు భర్తలా? యనినవ్వి
య్యామె నిజభర్తను జేయివట్టి తోడ్కొనివచ్చి చూపెను.
తక్కుంగల భర్తలెల్లరు నదృశ్యులైరి. భగవత్సంకల్పమున
కెల్లరుఁ దెల్లనోయిరి.

11. తలవ్రాత తప్పదు.

-:0:-

తే॥ గీ॥ ధరణి సమబుద్ధినేలు మాంధాత్మకై న
సత్యసంఘడయిన హరిశ్చంద్ర నృపతి
కై న శ్రీరామచంద్రునికై న గాని
ధాతవ్రాసిన తలవ్రాతలు తప్పబోదు॥

బ్రహ్మదేవుని మానసపుత్రుఁడగు నారదమహాము
నీంద్రుఁడు సకలలోకములయందును సంచరించుచు నొక్క

నాడు భూలోకంబున సముద్రతీరమార్గమునఁ బోవుచుం
డెను. అచ్చట నొక్క మానవుని కపాలమూతని కంటఁబడి
యె. దానింగాంచి యమ్మునివరుండు చెంతకుంబోయి యా
పుట్టియ మొగంబునందున్న బ్రహ్మలిపిని జదివెను. అందిట్లు
నాల్గుపంక్తులు వ్రాయఁబడియున్నవి. “పుట్టినది మొదలు
కొని దారిద్ర్యము” “పదివత్సరంబులు కారాగృహము”
“సముద్రపుటొడ్డున మరణము” “కొంచము భోగము”ను
గలుగును. ఔరా? ఏమి? యీ యన్యాయము? బ్రహ్మదే
వునికేమి మతిపోయినదా? ఇట్టిదేహిని దన్ను సృష్టింపుమని
యేడ్చినవారెవరు? పోనిమ్ము. దేహి పూర్వజన్మకర్మమున
ఫలమనుభవించుననుకొందము. మొదటి మూడు పంక్తుల
కును, నాలవ పంక్తికిని యేమయిన సంబంధము గలదా?
ముదిమిచే మదితెప్పిన యీ తాతకింక నీ యుద్యోగము
నకు శైలివిప్పింపవచ్చును. ఈవ్రాతల కర్థమేమో సత్యలోక
మునకుఁ బోయి సుర సిద్ధ మునీంద్రులెల్లరునుఁ గూడియున్న
సభలో బ్రహ్మను బ్రశ్నించెదఁగాక. ఇక్కడ నాకీ విచార
ణమేల యనుకొని యాపుట్టియు దన బ్రహ్మాదండమునకుం
దగుల్చుకొని తిన్నఁగ సత్యలోకమునకుం బోయెను.

చతుర్వేదంబులును సాంగంబులై తన్ను సేవింప,
సుర సిద్ధ మునీంద్రులెల్ల దన్ను బరివేష్టింప, భారతిం దొడ
పై నిడుకొని వనజభవుండు పేరొలగంబుండిన యవసరం

బున సురమునీందుడొక పాలముంగొని యచ్చటకుం జనియెను.

అట్లు వచ్చిన తన తనయుని నుచితగతి గారవించి యావిరించి యిట్లనియె. “నారదా! యెటనుండి వచ్చుచుంటివి? విశేషంబు లేమయినంగలవా? ఈపవిత్రమగు బ్రహ్మదండమున కీమానవ కపాలమెట్లు వచ్చినది? యేదియో మనమున భావించువాఁడువోలె నగవడుచుంటివి? అయ్యది మేము వినఁబోలునే?” యనుటయు నారదుం డిట్లనియె. తాతా! ఈచేతఁగాని సృష్టినిమానివేసి నీవింకను విశ్రాంతి నొందకుండుట నాకు విచారకరముగఁ గన్పట్టుచున్నది. లక్ష్మీపుత్రుఁడవు. నీకీ యుద్యోగముండిననేఁగాని పొట్ట గొడువదా యేమి? ఎందులకింకను వృథాయాసము నొందెదవు? నీవయఃకాలములో నీవొనరించిన సృష్టి క్రియకును, ముదిమియందు నీవుచేయు దానికిని హస్తమశకాంతరము గలదు. ఇట్లే యింకను గొంతకాల ముద్యోగ మభిలషింతువేని పరిహాసాస్పదుఁడవగుటయేగాక తొల్లిటి గౌరవమును గూడఁ గోల్పోయినవాఁడవగుదువు. కాన నామాట గీటునంబుచ్చక యీపనినుండి తొలంగుము.

బ్రహ్మ:-విషయముం జెప్పకుండ యూరఁ సభామధ్యమున నన్నిట్లు దూలనాఁడుచుంటిమేమి? ఇప్పుడు నా సృష్టి యందుఁగల లోపమేమి?

నార:-లోపమా! అంతయును లోపమే. ఒకదాని కొకటి
సంబంధమేలేదు. సరిగదా? స్వధర్మము నతిక్ర
మించుట.

బ్రహ్మ:- అసంబంధమా! స్వధర్మాతిక్రమణమా! ఎంత
వెంట! అట్టి సృష్టిలో నొక యుదాహరణమును గను
పఱచెదవా?

నార:-కనుపఱుపకేమి? తప్పను దిద్దుకొందువా?

బ్రహ్మ:-తప్పయినచో దిద్దుకొనుట కేమిసందియము?

నార:-తప్పకానిది తప్పని చెప్పనంతటి మూర్ఖుడనా?

బ్రహ్మ:-నే నట్లనలేదు. కర్త యభిప్రాయమునకును జూచు
వారి భావములకును భేదముండవచ్చును. కావున
నట్లంటిని.

నార:-ఇదిగో పౌత్యక్షముగ నీచేసిన తప్పొక్కటి కనుపఱ
చెదను చూడుము. (పుట్టెనుజూపి) ఇదియేమి?

బ్రహ్మ:-మనుష్య కపాలము.

నార:-దీనియందెన్ని పంక్తులు వ్రాయఁబడినవి.

బ్రహ్మ:-నాలుగు పంక్తులు.

నార:-బ్రహ్మయైనవాఁడు వ్రాయఁదగు పంక్తులెన్ని?

బ్రహ్మ:-మూడు.

నార:-నాలవపంక్తి వ్రాసితివి. ఇది స్వధర్మాతిక్రమణ
మగునా? కాదా?

బ్రహ్మ:-అవశ్యకతనుబట్టి మఱియొకపంక్తి వ్రాయుటకు నా కధికారము గలదు.

నార:-సరియే ఉండుగాక. ఈదేహిని బుట్టించుటలో నర్థ మేమయినఁ గలదా?

బ్రహ్మ:-లేకేమి? ఎందులకుఁ బుట్టింపరాదు?

నార:-మొదటి మూఁడుపంక్తులును జదువుము? పుట్టినది మొదలు దరిద్రమా? పది వర్షములు కారాబంధ నమా? ఇంకనుజాలక దిక్కులేనిచోట నెక్కడనో సముద్రతీరమున మరణమా? జీవితమందొక్క దిన మునఁగూడ నీదేహికి సుఖములేదుగదా?

బ్రహ్మ:-అది యతని తొల్లిటి పాపకర్మము. దానికేమి చేయుదుము?

నార:-కేవల పాపకర్మమున కేజంతువో యగునుగాని మాన వుఁ డెట్లుగును? పుణ్యపాపకర్మముల సమ్మేళనము చేతఁగదా? మనుష్యదేహము. అట్టి పుణ్యమునకు ఫలమేది? అదియునుగాక మఱియొక యసంబంధము. మరణమైన పిమ్మట నాల్గవపంక్తిలో “కొంచెము భోగము గలుగును.” అనియున్నది. చచ్చినవానికింక ను భోగమెట్టిది?

బ్రహ్మ:-ఇదియూ నీ సందేహము? నాయనా! ఎంతవెట్టి వాఁడవోయి? ఏ స్వల్పపుణ్యమో యుండుటచేతనే

బ్రహ్మర్షివగు నీబ్రహ్మదండమున దగుల్పబడి సత్య
లోకమునకువచ్చి యీ పరమపవిత్రస్థలమున నీకపా
లము విమర్శింపఁ బడుచున్నది. అదియే యాదేహికి
సకలపాపహరమగు భోగము! ఇంతకంటె యేమి
కావలయును? నారదుఁడు తన యజ్ఞానమునకు సిగ్గిలి
వెడలిపోయెను.

12. దైవయోగము.

—:0:—

తే॥ గీ॥ ధరణి వలయంబునేలు భూధవునికైన

నడవులఁ జరించునట్టి సన్యాసికైన

ఖగములకునైనను, మృగసంఘములకైన

దైవయోగంబు దాటంగఁ దరముగాదు॥

లంకాధిపతియగు రావణాసురుఁ డొక దినమున
నేకాంతమందుండి తన మనంబున నిట్లని వితర్కించె. “నేను
మహేశాన్నతమగు తపంబొచరించితిని. సృష్టికర్తయగు
విధాత మెప్పువడసితిని. త్రిలోకంబుల నెదురులేని బలంబు
గడించితిని. దేవదానవులచేఁ జాపులేనివరంబు వరించి సఫల
మనోరథుండనైతిని. ఈశ్వరు నారాధించి శాశ్వతంబగు
నైశ్వర్యంబునం, దులఁదూగుచుంటిని. సురలు నాకింకఁడులు.

న్నెన్నడు నీకడ నేను చూచి యెఱుంగను. కారణము నే
 వినఁదగునే? యనుఁడు దళాసుయ్యం డిట్లనియె. దళరథుండను
 నొక రాజయువకుం డయోధ్యనేలుచుండెనట. ఆతనికిఁ
 గౌనల్యయను పట్టమహిషివలన శ్రీరాముండనువాఁడు జన్మిం
 చునట. ఆతనివలన నాకు మరణంబు సిద్ధంబట. ఈవిష
 యంబు పితామహునివలన వినంబడియె. ఇయ్యది నిక్కు
 వంబు గానోపు. దీని విన్ననాటినుండియు నీభావ్యనర్థంబు
 నకుఁ బ్రతీకారం బొరయుచుంటిని. తెలియునెడల నాదళ
 రథుని వృత్తాంతముం జెప్పుము. నావుడు నార
 దుం డిట్లనియె. దళవదనా! దళరథు నెఱుంగుదు. ఆతండ్రిప్ప
 టి కవివాహితుండు. కోసలరాజు, తనకూతుఁడని కిచ్చెద
 నని వాగ్దానమొనర్చియుండుటంబట్టి వివాహముహూర్తంబు
 వసిష్ఠునిచే నేటికైవదనినంబున నిర్ణయింపబడియె. అయో
 ధ్యా నగరంబు సర్వాలంకారభూషితంబై పౌరజనోత్సాహ
 పూరితమై విరాజిల్లుచున్నయది. సామంతరాజులకెల్ల వివా
 హమహూర్తవాహ్వానములు సేరుచున్నవి. రాజబంధు
 గులు, దాసదాసీవర్గములతో నేతెంచుచున్నారు. దళరథుని
 వివాహమంగళ వైభవములనుగూర్చి జనులనేకు లనేకవిధ
 ముల నుగ్గడించుచున్నవారు. నేటికి మూడవదినమున నయో
 ధ్యనుండి పెండ్లివారు సరయునదీమార్గమునఁ దరలిపోవు
 దురు. పంక్తిరథునిగూర్చి నాకుం దెలిసిన విషయం బియ్యది.

సీకుం గలుగఁబోవు నాపదకుం బ్రతిక్రియ యోపినంతగావిం
చుకొనుము. నావుడుఁ దళవదనుండు పట్టరాని సంతసంబునఁ
దెలియందగు విషయంబెల్ల దెల్లంబుగఁ దెలుపుటకు నార
దునుగ్గడించి వీడ్కొలిపి కుంభాండుండను తన సేవకుం బిలిచి
యోరీ! సీవు కొందఱు నిశాచరులవెంటం గొనిపోయి నేటికి
మూడవదినమున నయోధ్యా నగరంబునుండి సరయానదీ
మార్గమున వివాహమునకుఁ దరలిపోవు దళరథుని నొకను
ముంచివైచి తరలిరమ్ము. నాయాన నతిక్రమించితివేని ప్రా
ణంబులకుంజెడిన వాడవగుదువని యాజ్ఞ యిచ్చుటయు,
వాడు మహాప్రసాదంబని యానతి నంగీకరించి చనియె.

అంత రావణుడు కోసలరాజభవనంబునకు బ్రచ్చ
న్నవేషంబునం జని నిద్రాపరాధీనయగు నాతని పుత్రిక
యగు కౌసల్య సర్ధరాత్రింబున నితరులెఱుంగకుండ లంకా
పట్టణంబునకుం గొనితెచ్చి, యొక్కరత్న పేటికా మధ్యంబు
న నక్కన్యకామణి నునిచి, నక్రముఖుండను నొక్క సేవ
కుం బిలిచి, యోరీ సీవీపేటికను, మ్రింగి, గర్భంబున భద్రం
బుగా ధరించి, సముద్రమధ్యమంబున నాయాజ్ఞయగుదనుక
దాగియుండునదీ. అప్రమత్తుండవు కావలయుంజమి? భద్రం
బని చెప్పిన నతండు తత్త్విణంబు, నక్రరూపంబున నా రత్న
పేటిక నాతని యెదుటనే గుటుక్కునమ్రింగి సముద్ర
మధ్యమంబునకుం జనియె.

అట స్వయోధ్యాపురంబున దశరథుండు బంధుమిత్ర పరివారయుతంబుగ శుభముహూర్తంబునం దరలి, సర యూనదింగల నౌక నధిరోహించి కోసలరాజు పట్టణంబున కుం జనుచుండ నర్ధరాత్రసమయంబున నదీమార్గమధ్యమం బున, రావణప్రేరితులగు కుంభాండుండు మున్నగు నిశాచ రులా నౌక నానదీమధ్యమంబున ముంచివైచిరి.

ఇట సముద్రమధ్యమంబున నక్రముఖుండు కౌసల్యా గర్భంబగు నప్పటికం దన గర్భంబున భద్రం నొనరించి, కనుగలిగి మెలగుచుండఁ గొండొక నక్రంబు పరాక్రమించి తన్ను కదనంబునకుం దాచుటయు, నా రతనపుఁబెట్టె, తన శరీరలాఘవంబున కంతరాయంబగునని తలంచి, దాని నొక ద్వీపమున భద్రపఱచి పయోధిమధ్యమంబునకుం జని యా జలగ్రహముతో విగ్రహంబు నెరవుచుండె.

సరయూనదీ నిమగ్నంబగు నౌకనుండి దశరథ సుమంతులిర్వరు, నౌక తెప్పకొయ్య యాధారమున సము త్తమునం బ్రవేశించి వాయువశంబున నా ద్వీపంబునకుం జేరి, సేదదేరి, దూరమున సూర్యకిరణ ప్రసారంబున నిను మడించిన కాంతిచే వెలుంగుచున్న యారన్న పేటిక తమ చూపుల నాకర్షింప, దాని గదియందేరి మూతం దెఱచి చూడఁ ద్రిలోకసుందరియగు మగువ వారి కగుపడియె. అ క్కన్య యనన్యసౌందర్యంబున కబ్బురపడి దుఃఖించి

సుమంత్రుం డామెతో నిట్లనియె.

అమ్మా! నీపేరేమి? నీ తలిదండ్రులెవ్వరు. ఎచ్చోట జన్మించితివి. నీకీ నిర్దనప్రదేశమున నునికి యెట్లు సిద్ధించె. నీ వృత్తాంతంబెల్లఁ దెల్లంబుగ మాకెఱింగింపుము. నీ కిసు మంతయు భయంబులేదు. నావుడు నావనిత వారింజూచి కన్నుల నీరు గ్రమ్మడలవాంచి యిట్లనియె. మహాత్ములారా! మీరెవ్వరో నేనెఱుంగ. ఈ విపత్సముద్రంబునం బడియున్న నన్నుద్ధరించుట కేతెంచిన యాపద్భాంధవులుగా నోపుదురు. దుఃఖకరంబగు నాచరిత్రంబును గరుణాశ్రువులగు తమకు వినుపించి నూతనసంతాపంబు గలిగింపజాల. అయినను దుఃఖము చెప్పకొనినగాని కొంత యువశమింపదు. వచించె ద వినుండు.

నేను కోసలరాజు పుత్రికను. కాసల్య యనంబడు దాన. అయోధ్యాధిపతియగు దశరథునికి మాతండ్రిచే వాగ్దత్తనై నేడు జరుగంగల నా వివాహమునకు మంగళ ద్రవ్యములచే నలంకృతనై నాతండ్రియింట నిద్రించుచుండ రావణుడను దురాత్ముం డేలొకో నన్ను చోరవృత్తి దొంగిలి, లంకకుండెచ్చి, యీపేటికాంతరమున నన్నునిచి, యొక మొసలి రక్కసుని భద్రంబుగ సముద్రంబునం దాచు మనియె. ఆ నిశాచరుడు, నేనున్న పెట్టియను గుటుక్కున మ్రింగి గర్భమునదాల్చి సముద్రమధ్యమంబున కేతెంచి,

యీ లంకాతీరంబున నన్నునిచె. ఇదియ నావృత్తాంతంబు. తొల్లీటి జన్మంబున నేజేసినపుణ్యపరిపాకవశంబున నీయాప త్సమయంబున నన్నోదార్చిన పుణ్యల దర్శనంబు నాకుశుభ సంధాయకంబుగా నోపునని విన్నదనంబునఁ గన్నీరు మున్నీరు గ విలపించు నక్కన్నియ నెన్నియో తెన్నుల మన్నించి యీ రడించి సుమంత్రుం డిట్లనియె.

అమ్మా! ఇది నీకు సంతోషసమయముగాని చింతా సమయముగాదు. దైవయోగమును దప్పింప నీశ్వరునికైన శక్యంబుగాదు. ఈరాజపుత్రుండు నీవరుండగు దశరథుండు. నేను సుమంత్రుండనఁబడు బ్రాహ్మణుండ. ఈతని యమా త్యుండను. వసిష్ఠుండు నిర్ణయించిన వివాహమంగళ ముహూర్తమహాఘము. అని తమ చరిత్రముగూడ వినిపించి సుము హూర్తకాల మతిక్రమింపకుండ సుమంత్రుం డవ్యధూవరులకు గరగ్రహణ విధానమును నడపించి మంగళాశీర్వచన పూర్వకముగ నప్పేటిక, నవ్యధూవరుల, నునిచి తానుగూడ దానంజేరి యుండెను.

అంత నట లంకాపట్టణంబున రావణుండు వసిష్ఠ నిర్ణీతంబగు ముహూర్తకాల మతిక్రమించుటంజేసి, యత్సాహ పూరిత మనస్కుండై తానొనరించిన ఘనకార్యంబునకుఁ దనలోదాను మురియుచుండ మరల నారదుం డామార్గం బునంబోవుచు రావణుం జేరంజని సఫలమనోరథుండవైతివే.

యని ప్రశ్నింప, రావణుం డిట్లనియె. అజ్ఞులు గొందఱు విధిని
దాటరాదందురు. అదియెల్లఁ గల్గి. ప్రబలమగు పురుషకార
మును దైవబల మతిక్రమింపఁజాలదు. దాని కీదశరథవివాహ
మే తొక్కాణము. వసిష్ఠముహూర్తబల మేనీటఁగలసినది.
కౌసల్యాదశరథులకుఁ బరిణయమెందులకుఁ గాలేదు? అని
పరిహసించు దశకంధరు సంధత్వంబునకుఁ జింతించి నారదుం
డిట్లనియె. రాక్షసేశ్వరా! వసిష్ఠు డమోఘవచస్కుఁడు.
నాచిత్తంబునకుఁ గౌశల్యాదశరథులకుఁ బాణిగ్రహణంబు
జరిగియుండునని గోచరించుచున్నయది. అనవుడు రావణుం
డదరిపడి, యది యసంభవము. పెండ్లికిం దర లిపోవుచున్న
దశరథుని, సపరివారముగ సరయూనదిపాలు చేయించితిని.
కౌసల్యను మహానక్రంబు గర్భంబున నునిచి సముద్రమధ్య
మంబున డాచితిని. ఈ వధూవరుల కెట్లు సంఘటనంబు
సిద్ధించు? వసిష్ఠునియెడ నీకుంగల విశ్వాసంబున సట్లు వచిం
చితివిగాని ఈ పాణిగ్రహణముమాత్ర మెన్నటికిని సిద్ధించు
నదిగాదు. నా పురుషకారమును నీవే ప్రత్యక్షమునఁ జూచె
దవుగాక.” యని సముద్రమధ్యస్థుండగు నక్రముఖుని నత్వరం
బుగ రావలసినదిగా వార్తనంపెను. అంత నా నిశాచరుండు
పగతునితోఁ గలహంబు గట్టిపెట్టి సంభ్రమంబున నాద్వీపం
బునకుం జని, యాపేటిక నెప్పటియట్లు తన గర్భంబునం
దాల్చి, వచ్చి, లంకేశ్వరుపాదంబులకడనుంచి, సమస్కరించి

నిలువంబడియె.

అంతట రావణానుజ్ఞాతుండై కుంభాండుండను నిశాచరుం డాపేటిక మూతం దెఱచునప్పటి కందు పురోహిత యుతంబగు కౌసల్యా దశరథుల పాణిగ్రహణ మహేమాత్మవం బెల్లరకుం దెల్లంబుగఁ గనంబడియె.

అంతట రావణుని మనంబున నద్భుత విషాదంబులు ముప్పిరిగొన నివ్వెఱపాటున గొంతవడి దిలకించి, నక్రము ఖంజూచి క్రోధారుణంబులగు నేత్రంబుల బొమముడిపాటులు సెలంగ నిట్లనియె. ఓరీ! నక్రముఖా! నీ వొనరించిన యక్రమం బెద్దియేని యుండనోవు. కాకున్న నీగర్భంబుననున్న యీ ఘోరకాంతరంబున కీపురుష సమావేశంబెట్లు సిద్ధించు? జరిగినదెల్ల యధార్థంబుగ వచింపలేని వధార్హుండవగుదువని వ నాతండు గద్దద స్వరంబునఁ దానాపెట్టియను, దివ్వెగట్టున నునిచిన మనవి సవినయంబుగ నెఱింగించెను. అది విని నారదుండు, రావణా! యిది దైవయోగంబు. నీవిప్పు డెవ్వరియెడ నెట్టి యాగ్రహంబు వహింపఁ బనిలేదు. ఎన్నఁదో జరుగఁబోవు ననర్థంబునకు నేడే ప్రతిక్రియఁ జేయన్ క్కరలేదు. నరుల నరిసెముక్కలవలె నమలంగల నీకొక నరునివలన దొసఁగు బొసఁగుననుటను నీవు విశ్వసించుటకు నాకు వింతయగుచున్నయది. చాలుఁజాలు! నీవిట్టిచింత నావంతయేని స్వాంతంబునకుం దగులనీయకుము. అయినను

ననర్థహేతువగు నీవేటిక యిటునుండం దగదు. ఇది నీకు సేమంబుగాదు. కావునఁ దత్క్షణంబ దీని నీసేవకులచే నయోధ్యం బెట్టించి సుఖంబుండు మనవుడు, నట్లచేయుదునని కుంభాండుని కానతిచ్చిన వాఁడు, మహాప్రసాదంబని యార తనపుఁబెట్టియం దలఁచాల్చి భద్రంబుగ నయోధ్యంజేరి యట నర్థరాత్రంబునడించి తన నివాసంబునకుం జనియె.

అంతకుమున్న సరయానిమగ్నంబగు నౌకనుండి వసిష్ఠాదులగు మునులు తమయోగబలంబున జలంబుల నుత్తేరించి యయోధ్యం జేరిరి. దశరథుని బంధుమిత్రపరివారం బులును, విధిబలంబున నపాయంబుఁ జెగవక నిజనివాసం బులకుం జనిరి. మరునాఁడు వేకువ నెల్లరు దశరథునికడకుం జనుదెంచి యవ్వధూనరుల గజానూశులం గావించి రాజ మార్గంబున మంగళతొర్యనాదపూర్వకంబుగ నూరేగించి రాచనగరునఁ బ్రవేశింబు సేయించిరి. సన్మనులు మాగళా శాసనములతోఁ గొసల్యా దశరథులకు యథావిధిగఁ బరిణయ మహోత్సవంబు సేయించిరి.

-----

13. తానొకటి తలచిన దైవము మఱి

యొకటి తలచును.

—:0:—

తే॥ గీ॥ ధర్మపద్ధతిఁబోవని దుర్మతులను

దమ యధర్మమె శిక్షించు, దప్పదెపుడు

తానొకటి మానవుఁడు మదిఁ దలచుచుండ

దైవము మఱిండు డెందానఁ దలచుచుండు॥

ఇప్పటివలెగాక పూర్వము మనదేశమున జన సామాన్యమునకు విద్య చాలకొఱవవడి యుండెడిది. విద్యావ్యాపనమున కనకాశములుగూడఁ జాల దక్కువగనుండెడివి. గ్రంథసామగ్రియు మిగులఁ గొలది. కావున విద్యాభిలాషులెవ్వరో యొక గురువునొద్దకుఁబోయి కాయకష్టములకోర్చి వారి సేవించి విద్య గఱచుచుండెడివారు. కఱచు విద్యయెల్ల జిహ్వగ్రమునందుండవలెను. గ్రంథము లొకరి ప్రతినుండి యొకరు స్వయముగఁ వ్రాసికొని చదువవలయును. అట్టి గ్రంథములకొఱకు దాతల నాశ్రయింపవలెను. వారియొద్దనే యుండి యాగ్రంథముల వ్రాసికొనవలెను. పరగ్రామనివాసము చేయవలెను. భోజనాది వసతుల కాయాసపడవలెను. పురుషుల గతి యిట్లుండ నిక స్త్రీలయందు విద్యావ్యాప్తి కసలే యవకాశము లేదని వేర వ్రాయనక్కరలేదుగదా?

గురువుల కుటుంబభారమును భరించి, వారిం గొనివచ్చి, యాస్థానములయందుంచి విద్య నేర్పించెడి యేమహారాజుల కుటుంబములోని మానినులకో విద్యాలాభము గలిగెడిది కాని, సామాన్యకుటుంబములయందలి మందగమనల కందలి సారమయిన నించుక లభించెడిదికాదు. అక్కలంబున రాజులకుఁగూడఁ బండితులన్నఁ బరమాదరము. వారెయ్యది సెప్పిన నది వేదవాక్యము. వారే భూలోక దేవతలని పూజించుచుండెడివారు. వేయేల? యాహారనిద్రాది వ్యవహారంబులఁగూడ వారి యానతిం దలఁదాల్చి మెలంగుచుండెడివారు.

అట్టియెడఁ గుంతల దేశాధిపతియగు నసంతవర్మయను రాజేంద్రుఁడు సంతతి లేక చిరకాలం బీశ్వరారాధనంబునఁ గాలంబువుచ్చి, దైవానుగ్రహంబున నొక్క పుత్రికంగనియె. ఆ బాలిక చంద్రకళ నోలె దినదినాభివృద్ధి జెందుచుండుటం జేసి కళావతియను నన్వర్థనామంబిడి యల్లారు ముద్దుగఁ బెంచుకొనుచుండిరి. ఆమె విద్యాభ్యాస వయస్కయయ్యెను. సకలవిద్యాపారంగతుఁడగు సోమశర్మయను పండితు నొకరుని బహుమానపూర్వకంబున నారాజేంద్రుండు కొనివచ్చి తన యాస్థాన పండితునిగఁ బరిగణించి గృహపాఠశాలాది వసతుల నేర్పఱచి తన పట్టణంబున నివాసంబు సేయించి తన గారాబుపట్టి నాయంతర్ముఖునిచెత విద్యాభ్యాసంబున

కు నియమించె. అక్కన్య యసన్యసామాన్యశేముషీ విశేష
 విభాసితయై భయభక్తి వినయాది సద్గుణములకు నిధానమై
 దినదినంబును గురుసదనంబునకుంజని పనిబూని చదువుకొను
 చుండెడిది. సోమశర్మ యీ బాలిక కక్షరాభ్యాసము సే
 యించి వర్ణసమామ్నాయమును బోధించెను. పిమ్మట ద్వ్య
 క్షరత్ప్రక్షరచతురక్షరాది పదముల నేర్పి పుస్తకముం
 బట్టించి వాచకముఁ జదివించెను. తరువాత సంస్కృత శబ్ద
 ముల వల్లవేయించి బాలరామాయణముఁ బఠింపజేసె.
 శ్రీమద్రామాయణముం జెప్పట కారంభించి పూర్తిగావించె.
 అనంతరమున నైఘంటికజ్ఞానముం గలిగించి కావ్యములను,
 నాటకములను, జంపూగ్రంథములను, నలంకార పుస్తకంబు
 లను జదివింపజేసె. విద్యాభ్యాసావసరంబుల నాపెచేయు
 సంప్రశ్నముల కుత్తరంబులు సెప్పటకుం దనకే, దుర్బోధ
 మగుచుండెడిది. ఆమె యసమానధారణా పాటకంబునకు
 గురువు మిగుల నబ్బురపడుచుండును. ఈయలంకారవతి
 నెవ్వఁడు చెట్టవట్టునో వాని భాగ్యము వర్ణనాతీతముగదా?
 యనుకొనుచుండును. తగిన యన్నములోనికిం దగినకూర
 దొరకదనునట్టి కళావతికిం దగిన మగఁడు దొరకునో దొర
 కఁడోయని చింతించుచుండును. ఇట్లు కొంతకాలంబేగునంత
 కాలతొంగికి యశావనావిర్భావంబుగలుగుటంజేసి విద్యా
 భ్యాసంబునందలి యభినివేశంబు క్రమంబుగ సన్నగిల్లఁ

జొచ్చెను. గురుగృహంబునకు రాకపోకలు తగ్గించెను. పిమ్మట నాపె తలదండ్రిలు, తమ కొమరితకు నిష్కపటముగ శ్రద్ధాభువై విద్యఁ గఱపిన సోమశర్మకు గురుదక్షిణా నొసంగవలయునని నిశ్చయించి బంగారుపల్లెరంబున వేయి సువర్ణ ముద్రికలును, చీనిచీనాంబరంబులును, శాలువులును, కుండలాది సువర్ణాలంకారంబులును, ఫలపుష్పతాంబూలాదులును, చందనఖండంబులు మున్నగు గౌరవార్హంబులగు కానుకలుంచి, కళావతిం దిలకించి, యమ్మా! గురువు పితృ సమానుఁడు, విద్యాదానముఁ జేసిన మహానుభావుఁడు. సర్వదాశిష్యజనములకుఁ బూజ్యుండు. ధనదాతకంటె జ్ఞానదాత యత్యుత్తమండు. జ్ఞానము మూఁడవనేత్రమువంటిది. అట్టి జ్ఞాననేత్రములేనివా రంధ్రప్రాయులు. మంచి చెడుగుల బోధించుచు జీవనయాత్రయం దనుక్షణంబును, విశ్రాంతి స్థానమగునది విద్య. సౌఖ్యము నొసంగునది చదువు. దుఃఖంబుల నెల్ల దూరముచేయునది సారస్వతము. అట్టి యత్యుత్తమంబగు విద్యానిధానము సోమశర్మ నీకనుగ్రహించె. నీకతండు సర్వదా పూజ్యతముండు. ఆతని ఋణమెన్ని విధములనైన మరలించుకొనఁ జాలము. అయినను మనశక్తికొలఁది గురువునకు విద్యాదానంబునకుండగు పారితోషిక మొసంగవలసియున్నది. కావున నీభూరిదక్షిణంగైకొనిపోయి గురుపాదంబుల సన్నిధినుంచి, నమస్కరించి, యాశీర్వాదంబులబడసి

శైలవు గైకొని రమ్మని యా సువర్ణభాజనంబు నాలతాంగి హస్తపద్మంబున నుంచుటయు, నాకళావతి పరితోషంబునం గైకొని వెడలి గురుగృహంబునకుం జని యాసోమశర్మ పాదంబులకడ నాపల్లెరంటుంచి నమస్కరించి, ఆర్యా! కొండంతదేవునికి గోరంత పత్రియన్నట్లు నేనొసంగిన యీ యల్పంబగు దక్షిణ సంగీకరించి యాశీర్వదించి శైలవొసంగి నన్ను గృతార్థురాలిం గావింపవేడెద. అనుటయు నాపండితుం డయ్యండజయాన యఖండ సురూపసౌందర్యాదుల కచ్చెరువడి మోహవేశంబున నిట్లనియె. తోయజాక్షీ! నీకిది నాయమే? ధనము నపేక్షించి నీకు నేను విద్యగఱపితివా? నాకిది ప్రధాన ప్రయోనంబుగాదు. నీకు విద్యావినయంబులునేర్పి నీవలన సంసారసుఖంబుల ననుభవింపఁదలంచితిని గాని యీస్వల్పలాభంబును నేఁగోరలేదు. కావున నాయా జ్ఞానుశారిణివై నాకు గృహీణీధర్మము నవలంబింపుమనియె. అమ్మాటల కాబోటి చిత్తంబునఁ జింతించి, గురువగుటం దిరస్కరింపనేరకయిట్లనియె. “అంతర్ముఖులకిది ధర్మముగాదు. విద్యాదాతయు, నన్నదాతయుపితృసమానులు. నేను మీకు బుత్రికవంటిదానను, సౌశీల్యము మీరే గ్రంథమూలముగ నాకు బోధించి, నన్ను గామించుట చాల శోచనీయము. మీకార్యధర్మములను నేను బోధింపవలంతినిగాను. ఇయ్యది కేవలమును నింద్యము. నన్ను వాత్సల్యంబునఁ దిలకింపందగు

ను గాని వాల్లభ్యంబునఁ జూడందగదు. సద్విషయంబులఁ దమయానఁ దిరస్కరించుదానంగాను. ఇది యసద్విషయము. నాభావ్యభివృద్ధిగోరి కుమారికవలెం దలంచి దీవింపుడు. పండితమండనులగు తమ చిత్తంబున నీప్రాకృత విషయంబులకుఁ జోటీయందగదు. గురుశబ్దంబునకుఁ దండియను సర్థముఁ గల్పించిన తొల్లిటి మహనీయులు నందనీయులు. నేఁ బోయివచ్చెద సెలవొసంగుడు.” అనిన నాసోమశర్మ నీకిది ధర్మముగాదని యావనితకరంబునట్టిన నామె తప్పించుకొని తిన్నగఁ దనరాణివాసంబునకుం జనియె. సరియే? పొమ్ము. నీ గర్వంబునకుం దగిన ప్రాయశ్చిత్తంబునేగావించెదగాక యని దురాగ్రహగ్రస్తుండై పట్టుతప్పిన యురగంబువలె నిట్టూర్పుపుచ్చుచు, సమయంబునకు వేచియుండెను. ఆ బాల సుశీల యగుటంజేసి తనకుం జరిగిన పరాభవమునిట నెవ్వరికిం జెప్పినదికాదు. అంతఁ గొంతకాలంబున కాకాంత పుష్పవతియగుటయు, నక్షత్రాధికంబుం బరిశీలించుటకు రాజేంద్రుండు సోమశర్మకు వార్త నంపించెను. అంత నీ పండితుండు రాజాస్థానంబునకుం బోయి రాజానుజ్ఞాతుండై యా రాకన్నియ యార్తవతిధివారాదులం బరిశీలించి మీ నమేషంబుల లెక్కించి మొగంబున విన్నదనంబుదోష మిన్నకుండెను. అతని ముఖవైఖరిం బరికించి కొంచము సందియంబున రాజేంద్రుండు, ఆర్యా! ఏమట్లు విచారించుచు

న్నారలు. ఎద్దియేని దోసంబున్న శెలవొసంగుడు. శాంతి నొసరించుకొందుము. నావుడు రాజేంద్రా! ఈదోషం బెన్నిశాంతు లాచరించినను నివర్తించునదికాదు. మహాదోషము. ఈ సక్షత్రదోషంబున ఋతుమతియగు నతివగల గృహస్థులందఱుఁ గ్రమక్రమంబుగ నశించెదరు. ఐశ్వర్యం బెల్ల నంతరించు. ఆపదలు కాపురంబు సేయు. ఈదోషంబుప శమించుట కొక్కశాంతి క్రియగలదు. అయ్యది ప్రత్యక్షంబుగ నీకు వచించుటకు నాకు నోరాడకున్నయది. అనుటయు రాజు భయవిచారంబులు మనంబునఁ బెనంగొన నిట్లనియె. అయ్యా! మీరు మాకు పరమదైవమని భావించుకొనుచున్నారము. నాసేమముంగోరి యేమియు సంశయింపక, కలతెఱంగంతయు నానతీయవలయును. ఎట్టి కష్టంబైన నీదోషమును బాపుకొనఁదలంచితిని. నిశ్చంకముగ యధార్థము వచింపుడని పార్థింప, నానిర్దయుడిట్లు వచించెను. నీకుమారిక నొక పెట్టియంబెట్టి, నదీమధ్యమంబున విడువవలయు. ఇయ్యదియ, దీనికిందగు శాంతికర్మము. చిరకాలము విద్యావినయాదులు గఱపిన నేనే నామాటలతో నిట్లు వచించుటకుఁ జాలచింతించుచున్నాఁడను. అడిగినప్పుడు యధార్థము వచింపవలయుగావునను, పృథులసేమ మాశ్రితులకు ముఖ్యమగుటను జెప్పకఁ దప్పినదికాదు. కావున నీవీ యర్థరాత్రంబున నీశాంతివిధానంబు నడిపింపవలయును. దీని

కాలస్యము సేయందగదు. అనవుడు తేఁడు దుఃఖాక్రాంతుండై పుత్రికామోహంబునఁ గొంత చింతించి కన్నుల బొప్పికణంబులురాల నట్లసేయుచునని యంతఃపురంబున కుంజని తనరాణింగాంచి యీ దుఃఖవార్త వచించెను. ఆరాజదంపతులుపరిపరీవిధంబులవాపోయి, వాపోయి, చేయు నదిలేక పుత్రికామోహంబువిడువంబాలక ద్రోషరవశయగు తనయం గొగలించుకొని దుఃఖించి మంతనంబున నొక సేవకుని రావించి, యొక మందసంబున రత్నాలంకారాలంకృతయగు నా సుందరీరత్నంబునుంచి యీ పట్టణప్రాంతంబునందలి నదీమధ్యమంబునం దీని విడుమనినననండట్లు గావించె.

ఇట సోమశర్మ తానుచేసిన మోసంబునకు సంతసించుచు, నదీప్రవాహమార్గంబున నిర్జనప్రదేశంబునకు దూరంబుగఁ బోయి తీరంబున మందసంపు రాకకై వేచియుండెను.

ఈ నడుమ విజయ సేనుండను రాకొమరుం డొక్కఁడా రేయి నరణ్యంబునకు మృగయావిహారంబున కేతెంచి క్యూరమృగంబుల సంహరించి ప్రాతఃకాలంబున కానదీతీరంబునకుం జనుదెంచుటయు, నాపేటిక యాతని కంటంబడిన సేవకులచే దానిం దెప్పించి పిథానంబుం దెఱచిచూడ నందు నిద్రింపు రాకన్నియ యాతని కన్నులం బడియె. అంత నాపెయుఁ మెల్కని తన కర్మగతికిని, గురుని మోసంబున,

కును, రాజపుత్రసందర్శనంబునకును, నద్భుతవిషాద సతత
సంబు లొక్కపరిమానసంబుం గలంచుచుండ నారాజసూ
నుండామె నోదార్చి చేయూత యొసంగి యామెందీసి నీచ
రిత్రంబు వచింపుమని యనేకవిధంబుల బోధింప యెట్టకేల
కాకుటిలాలక యాగురుని కుటిలంబున నింత పుట్టెనని తన
యుదంతం బాద్యంతంబుగ నాతనికి వచించెను. అంత నా
విజయ సేనుండు దీనికిఁ జింతి నొందకుము. దైవంబు ధర్మంబు
నంగలండు. నీకు భయంబులేదు. నిన్ను భద్రంబుగ నీ జన
కుని సదసంబునకుం జేర్పించెద, నాతోడ రమ్మనిన నామె,
రాజనందనా! నేనిక గృహంబునకుం జననొల్ల. ఒక్క కుటి
ల చిత్తుని మాటవిని మోసంబని గ్రహింపక చిరప్రార్థితం
బగు సంతానంబునైన నాయందలి ప్రేమంబును సైతము
దూరముగ దోచి నన్నర్థరాత్రింబున నవిచారితంబై
నదిం ద్రోయించిన పరాధీనుడగురాజపుత్రికనని చెప్పకొ
నుటకుం గూడ సిగ్గులుచున్న నేనారాజు గృహంబున నెట్లు
నివసించును. ఇక నేటితో నాకు నాపుట్టినంతి తో ఋణము
తీరినది. నేనయ్యెడకుఁ బోవంజాల. కీడులో మేల్కొనఁగూడి
నట్లు నాభాగ్యవశంబున నీదర్శనంబు లభించె. నాకు నీవు
ప్రాణదాతవు. కావున నాప్రాణేశ్వరుండవని భావించుచున్న
దానను. దయామయుండవగు నీవు నాప్రార్థనం బంగీకరించి
నన్ను జేపట్టిన, సతతసంబున నీకర్థాంగి నై తోడునీడవోలె సం

చరించి గృహిణీధర్మంబునిర్వర్తించుకొనియెదను. లేదేని
 యా నదీప్రవాహంబున కాత్మార్పణంబుఁ జేసికొని జీవ
 యాత్రకు స్వస్తి చెప్పకొందును. ఇదియ నానిశ్చయము.
 నాయీ ప్రార్థనంబు నీకు ప్రతిబంధకంబగునెడల మోమోట
 మిలేక యున్నదున్నట్లు వచింపందగు. నీయుణంబు నేనెన్ని
 జన్మంబులకైన నీగంజాలుదునే? యని బాష్పకణంబులు కపో
 లఫలకంబులంజార నేడ్చుచున్న యయ్యన్నలమిన్న మృదు
 మధుర వాగమృతంబు కర్ణపుటంబుల కాఘ్రాయనంబుఁగల్పిం
 ప నిశ్చేష్టుండై విని చిత్తంబున జాలిగదుర “తరుణీ! నీ
 చిత్తంబునకుం దగిన తెరువున నడువుము. నీప్రార్థనంబునకు
 నేనెన్నడును వెనుదీయువాడఁగాను. నిన్నుఁ బరిగ్రహించు
 టకు నాకెట్టి యాటంకంబునులేదు. నీయిచ్చవచ్చిన చొప్పు
 న మెలంగుదును. ఇంత దనుక, నేనవివాహితుండను. నీవు
 నాకు ధర్మపత్నివేగాక పట్టచుహిషివియు నగుదువు. నీయాభి
 జాత్యము సాకుసంతసంబు గల్పించె. నాకెట్టి సందియంబు
 నులేదు. నీయట్టి యుత్తమకులీనయు, విద్యావతియు, భువన
 మోహినియునగు నిల్లాలు లభించుటకు నేను తొలిజన్మంబున
 నెట్టి గుట్టల దిట్టతనంబునఁ దపంబొచరించితినిో గోచరింప
 కున్నయది. నిన్నాపత్నముద్రంబునుండి యుద్ధరించిన యీ
 కరంబు, నీకు గార్హస్థ్యధర్మమార్గంబున నిరంతరంబు సా
 ఖ్యాకరంబగుఁగాక! రారమ్మ”ని తన జవనాశ్వంబుపై నా

మెం గూర్చుండఁ బెట్టుకొని, యాపెట్టియ నొక భల్లుకంబుఁ బెట్టించి నదీ ప్రవాహంబునకు నెట్టించి, యధేచ్ఛంబుగ సపరివారుండై నిజనివాసంబునకుం జనియె.

సోమశర్మయు నామందసంపు మందగమనంబునకు విసువునొంది తహతహపడుచుండఁ గొంతవడికి దూరంబుగ ప్రవాహమార్గంబునఁ గొట్టుకొనివచ్చు నాపెట్టియంగాంచి యభిముఖుండైపోయి తన శిష్యుల, నదినిదించి దాని నొడ్డునకుం ద్రోయించికొనివచ్చి యొడ్డునంబెట్టి ప్రొద్దుగ్రుంకుదనుక నటఁగాచియుండి శిష్యసహాయంబున నారాత్రి యాపేటికం దన గృహంబున నొక గదిం బ్రవేశంబు సేయించి, శిష్యులంబోవ నానతిచ్చి తన మనంబున నిల్లు వితర్కించెను. మందసంబు గడుంగడు భారంబై తోఁచెడిని. లతాంగి యగు నయ్యబల యింత భారంబై తోఁచుటకుఁ గతంబు తోఁపకున్నయది. ఒకటికానోపు. లేకలేక కన్న కాన్పగుట దనయా వియోగము సహింపఁజాలక ప్రేమపాశంబుం ద్రెంపుకొనలేకఁ దలిదండ్రులొపెతోఁగూడఁ గొన్ని రత్నభరణాదులును, ధనంబుమున్నగువాని నీమందసంబునఁ బొందుపఱచియుండబోలు. కానివో నింతభారంబునకుఁ గారణంబు మఱియొండు గానరాదు. ఇక్కంతకింతదనుకఁ గొంతపశ్చాత్తాపము జనింపవచ్చును. అయ్యదియుంగాక యతివలమతులనుక్షణమును మారుచుండును. కావున నాయందనురాగ

మయినఁ గలిగియుండవచ్చును. లేదుబో? వంటయింటికుం
దేలిది యిఁక నెచ్చటికిఁ దప్పించుకొని పోవఁగలదు. ఎట్లయి
న నీభామిని నాకామిని. నార్జొత్త నేతిలోఁ బడినది. ఒరు
లెవ్వరు దరికిఁజేరకుండఁ దలుపులు బిగించి యీకాంతన
నునయించి యెట్లయిన సంగీకరింపఁజేసి స్వాధీనగాఁజేసికొని
యెదంగాక! యని నిశ్చయించుకొని, కవాటంబులు బంధిం
చి, యంధకారబంధురంబగు నాగదియందలి మందసంపు
బీగంబుం దెఱచి యందుఁ జేయిం జొనిపిన బిరుసు వెండ్రు
కలు చేతికిం దాఁకెను. అభ్యంగన మొనరించిన చమరీ కచ
శిరోజంబులుగా వగచి, లేలెమ్ము. మానంబు వహింపకుము.
నాపాణిం గ్రహించి కంతాలింగనంబు గావింపుము. జాల
మేల? నాకు నీవు ప్రాణేశ్వరివి నాయర్థప్రాణంబులతో నేను
నీయధీనుండను. నీవు కడుంగడు నాకలిఁగొనియుండువు,
రుచ్యంబగు నాహారంబుం గ్రహింపుము. అని చేతికిం దొర
కిన కేశంబుల గ్రహించి లేవఁదీయ యత్నించెను. అంత
క్షుధాతురంబగు నావృద్ధ భల్లుకంబు గాండ్రుమని లేచి నిర
యద్వారంబుంబోలిన తన వక్త్రంబుం దెఱచి యాతని
భుజంబుంబట్టుకొని, సఖిభీకరంబగు తన ముంగాలిచే నాతని
కంతాలింగనంబొనరించి మూసంబుంజీల్చి యాతని యమ
సదనంబున కనిచి యాప్యాయనంబుగ భుజించె.

14. పెద్దల నవమానించుట ప్రాణహాని దెచ్చును.

—:0:—

క॥ ధరణీఖండమునెల్లెడఁ

బరిపాలనమాచరించు పార్థివుఁడై నన్

బరమపవిత్రుల నవమతి

పఱచిన నాయుష్యహాని వడయుటయరుదే?

పూర్వకాలమున భరతఖండమును బరీక్షితుఁడను మహారాజు పాలించుచుండెను. ఆతఁడు ధర్మబుద్ధితోఁ బ్రజలనుగన్న బిడ్డలవలెఁ గాపాడుచుండువాఁడు. ఒకనాఁ డాతఁ డడవికింబోయి కూరమృగంబుల వేటాడి దప్పిగొని శమీ కుండను నొక ముని యాశ్రమంబునకుంబోయెను. ఆముని వరుండు తపోనిషం దగిలియుండుటచే నీతనికిం దగు సత్కారమొనర్చియుండలేదు. దప్పిబాధచే తహతహలాడు నీ తేఁడు, ముని తనరాక నెఱింగియు, నెఱుంగనివానివలె నటించుచుఁ దనకుఁ బోసేయంబులిచ్చి గౌరవింపలేదను కోపమున, నాతని తపోమహత్వము నెఱుంగఁగోరి, యటఁ జచ్చి పడియున్న యొక పామును దన వింటికొనతో నెత్తి యాతని బుజముపయింబెట్టి పోయెను.

ఈవిషయమును మారమునందున్న శృంగియను, నమ్మునికుమారుడు కొందఱు మిత్రులచేవిని వచ్చి, యా పాముంగాంచి, కోపించి, యిట్లు మాతండ్రి నవమానించిన రాజు, నేటి కేడవదినమునఁ బాముచేఁ గఱునఁబడి చచ్చునని శపించెను. కొంతవడికా శమికమునీంద్రుండు తపము చాలించి కన్నులు దెఱచిచూచి తన భుజమునందలి సర్పశవమును దీసి పాటనైచి, తన పుత్రుంగాంచి, నాకంతభాగమున కీసర్పమెట్లు వచ్చినదని యడిగెను.

పరీక్షితుఁడను రాజువచ్చి యాసర్పశవమును నైచెననియు, నాతనిపని కేడుదినములలోఁ జచ్చునట్లు శపించితి ననియు నాతఁడు తండ్రికిఁ దెలియఁజెప్పెను.

అందులకు శమికఁడు సాలఁ జింతించి యయ్యో! కుఱ్ఱా! యెంత పాపకార్యముచేసితివి? ఆమహారాజు పరమ పుణ్యుఁడు. దైవభక్తాగ్రేసరుఁడు. కృష్ణఁడీలోకమును విడిపోయినను, లోపములేకుండ ధర్మదేవతను నాలుగు పాదములచే నడపించుచు రాజ్యమేలుచున్న ప్రజారంజకుఁడు. ఆతని కెంతయాపదఁ దెచ్చితివి? లోకమున కెంత యపకారమొనర్చితివి? న్యాయమార్గమునఁ బాలించు రాజు లేకున్న మన తపములుమాత్రము క్రూరులు సాగనిశ్చురా? ఆతని ద్రోహమునకు మించిన శాపమిచ్చితివే? శపించుటయే గాని యుపసంహరించుటకుం దగుశక్తి యింకను నీకలవడలేదే? నేనిప్పు

జేమిచేయుదును? కొలఁది యపకారమునకు ఘోరశిక్షవిధించిన పాపఫలము నజ్ఞుడవగు నీద్వారమున నేననుభవింపవలయుఁగాబోలునని తనయుని మందలించి, యీవార్త రాజునకు మున్నగు నెఱింగించుట యొప్పునని భావించి తన శిష్యునొక్కనిం బిలిచి యారాజున కీవృత్తాంతముం జెప్పి రమ్మని పంపెను.

అంత నతండా భూపాలుని కడకుంజని తనగురుని యానతిని విన్నవించెను. అందుల కామహిపతి మహాపరితాపమున, నక్కటా! యెంత తెలివితేనివాఁడనైతిని? మహాత్ముల కపరాధముచేసిన పాపము న్యర్థముగఁబోవునే? నాకుం దగినశిక్ష లభించినది. ఎన్నఁడునులేని యీవిపరీత బుద్ధి వినాశకాలమునకు నాకుఁ గలిగినది కాబోలును. అని చింతించి, తనరాజ్యమును గుమారుఁడగు జనమేజయుని కొప్పగించి వైరాగ్యమున నీయేడుదినములును గడపి, యీ శ్వరధ్యానపూర్వకంబుగ దేహమును విడిచి కైవల్యముం జెందెదఁగాక యని యొక నదీతీరమున నిరాహారుండై యుండెను.

ఈ వృత్తాంతము నెఱింగి మునీంద్రులెల్లరు నారాజుని సమీపమునకు విచ్చేసిరి. వారిలో శ్రీశుకుండను మహర్షిం గాంచి యారాజుచంద్రుడు, “మహాత్మా! ఏడు దినములలో ముక్తిబొందు నుపాయమేదయిన నున్నయెడలఁ నాకుం

జెప్పి కృతార్థు నొనర్పవలయును.” అని ప్రార్థించెను. అంత నమ్మునివరుండు వలెయని, తొల్లి తన తండ్రియగు శ్యాస భగవానునిచే. దనకుపదేశింపఁబడిన శ్రీమద్భాగవతము నాతని కుపదేశించెను. దానిచే శారాజర్జి కృతార్థుండై నిర్వాణమున కెదురు సూతుచుండెను.

ఇంతలోఁ దన తండ్రికిం గలుగనున్న యాపదను బ్రయత్నముతో నివారింపవలయునని యెంచి జనమేజయుఁ డొక సముద్రమధ్యమమున తాతికంబమొకటి గట్టించి దాని పై నొక శాధమును నిర్మింపఁజేసి తండ్రియగు పరీక్షిత్తుని సప్తమదివసంబున నందుఁ బ్రవేశింబునఁబెట్టెను.

విప్రశాపప్రేరితుండై తిక్షకుఁడను సర్పరాజు నాఁడు పాతాళమునుండి బయలు వెళలి యొక యరణ్యమార్గమునఁ బడి వచ్చుచుండెను. అంతకుమున్ను, మంత్రబలముచే సర్ప దష్టుఁడగు రాజును జీవింపఁజేయ సమర్థుండగు కస్యపుఁడను దేవమాంత్రికుని దేవేంద్రుఁడు స్వర్గమునుండి పంపించెను. ఆకస్యప తక్షకులిరువురు నాయడవింబడి వచ్చుత్రోవలోఁ గలసికొనిరి. వారిరువురికి నీరీతి సంభాషణము జరిగెను.

తక్షకుఁడు:-అయ్యా! నీవెచ్చటినుండి వచ్చుచుంటివి? ఎచ్చటి కేగెదవు?

కస్య:-స్వర్గమునుండి వచ్చుచుంటిని. హస్తపురమునకుఁ బోవలయును.

తక్ష:-ఎందులకు?

కశ్య:-పరీక్షితుడను రాజ చంద్రుడు నేడు తక్షకసర్పము చేర గలువ బడునట. నామంత్రబలమున నాతని రక్షింపఁగోరి పోవుచుంటిని.

తక్ష:-(నవ్వి) తక్షకుడు కఱచుటయును, నీవు బ్రతికించుట యునా? ఎంతెంత?

కశ్య:-ఏమి? బ్రదికింపనే లేనుగా?

తక్ష:-కాఁటు పడినపిమ్మట రూపముండినగదా? మంత్రశక్తి యుపయోగము?

కశ్య:-రూపమేయుండదా? తక్షకుని విషమంత తీవ్రమయిన దేమి?

తక్ష:-అది విషమని పిలువఁబడు కాలాగ్ని. ఒక్క రక్తవిందు న నదిచేరినమాత్రమున భస్మము సేయును.

కశ్య:-భస్మమైన నుండునా?

తక్ష:-అందునలనఁ బ్రయోజనమేమి?

కశ్య:-అదియున్నను జీవింపఁజేయుటకు నాకుఁ బాలును.

తక్ష:-మంత్రశాస్త్రమున నంత నిపుణుడవా? ఏది? చూశము? నేనే తక్షకుడను. ఈమట్టివృక్షముం గఱచెదను. బ్రదికింపుము? (అని చెట్టును కాటువైచినఁ జెట్టు భస్మమయ్యెను.) కస్యపుఁ డాభస్మమునుజేర్చి యందుఁ దన కమండలూదకమును మంత్రించి

లైను. అంత నావటవృక్షము, తన కొమ్మలయందుండి యాకులుగోసికొనుచున్న విప్రునితోఁగూడఁ దొల్లెటి యట్లు జీవించెను. అదికని తక్షకుఁడు భీతి జెంది, విప్రముఖ్యా! నీమహిమకు సంతసించితిని. కాని యిది బ్రాహ్మణశాపము తప్పించుట నీకు ధర్మముకాదు. విధి యిట్లున్నది. కావున నీ కమూల్యంబులగు మనులనొసంగెదను. ఈయత్నమునుండి తొలంగుమని యాతని కనేకరత్నము లిచ్చి వెనుకకుం బంపివైచి, తాను సముద్రతీరంబునకుం జని ను వర్ణమయంబగు నిమ్మపండు నాకారంబుధరించి, కడలి జలంబుండరించి రాచనగరు దరికరిగి, నరపతిని యోధింపఁజేసి యాతని కడకుం గొంపోఁబడి, తన్నాఘ్రాణించు నాతని స్వరూపమునం గఱచి పంచత్వంబునొందించెను.

—

15. “మాట తిరుగలేరు మానధనులు.”

—:0:—

అ॥ వె॥ జీవనంబును ధనమును జెడినగాని

యెడతెగని కష్టముల మెన్నిపడినగాని

బహువిధంబుల నవమానపడినగాని

మాటఁ దిరుగంగఁజాలరు మానధనులు॥

ప్రజ్ఞాదుని మనుమడగు బలియను నొక రాక్షస రాజు దేవేంద్రాది దేవతలను దన బాహుబలమున జయించి ముల్లోకములకును దాన చక్రవర్తియై లోకములను బాలించుచుండెను.

ఆతఁడు సకలలోకములను జయించి సంపాదించిన ధనముతో ననేక యజ్ఞము లొనర్చి విశేషముగ దానధర్మములఁజేసి వదాన్యశిఖామణియను కీర్తిని సంపాదించెను. అడిగినది తడవుగా కోర్కులనిడుటలో పుడుకుదుడుకుగూడ నాతని కీడు రాదనుట, యతిశయోక్తికాదు. అయిననేమి? సురల నతఁడు పురమునుండి తరిమి గిరికందరములు శరణమొనర్చి పరశత్రువువయ్యెను.

అందుచే నందఱు శృంగధారకులు నిందిరాపతికిం దమగుందుం దెలుపుకొనిరి. అదితికన్యపులకు బుత్తుడనై పుట్టి మీయాపదఁ దొలంగింతును చింతింపకుడని దేవతల నోదార్చి యానారాయణుఁడు వామనరూపమున నొక పుణ్యదినంబున నదితిగర్భమున జననమందెను. అట్లు జన్మించిన కొమరునికిఁ గన్యపర్రజాపతి జాతకర్మాది సంస్కారముల నెరవేర్చి యుక్తకాలమున నుపనయనముం గావించెను. అంత నాపొట్టినడు గుపదేశమాత్రమున సకలవిద్యలం గ్రహించి భీష్మాపాత్రముంగైకొని, నానాదేశంబులనుండి వచ్చుచుఁబోవు విప్రులంగాంచి యీ

కాలంబున నడిగిన లేదన కిచ్చుదాత యెవ్వండని ప్రశ్నించెను. బలిచక్రవర్తి కీడయిన వదాన్యుండెందును లేడని వారెల్లరుం జెప్పచుండిరి.

అంతనొక శుభముహూర్తంబునం గదలి నర్మదానది యావలియొడ్డున నూటవ యజ్ఞముం బూర్తిసేయుచున్న బలిరాజేంద్రుని యజ్ఞశాలలోనికిం బోయి యచ్చటి పండితులతో సమస్తశాస్త్రంబులను వాదోపవాదములతోఁ జర్చించుచు వారలం జయించి, వారెల్లరు నీతని బ్రహ్మవర్చస్సుచేఁ దిరోహితులై వింతతోఁ జూచుచుండ వారలం దప్పించుకొని యగ్నిలో హోమముసర్పుచున్న రాజుకడ కుంజని యాశీర్వదించి నిలువంబడియెను.

అంత నయ్యజమానుండు లేచి నిలువంబడి యా బ్రహ్మచారికినమస్కరించి యిట్లనియె. అయ్యా! మీరెచ్చటినుండి వచ్చుచుండిరి? మీ నివాసస్థాన మెయ్యది? మీచేఁబుత్రవంతులై నధన్యులనామంబులెయ్యది? మీరాకచే నేనుధన్యుండనైతిని. నాయజ్ఞంబు పవిత్రంబయ్యె. మీకుం గావలసిన కామితం బెయ్యది? యానతిండు. అది యెద్దియైన నిచ్చుటకు సిద్ధముగ నున్నాఁడను. అనిన నా మాయావటుం డిట్లనియె. రాజేంద్రా! నీవంశంబునకుందగిన మర్యాద నొనర్చితివి. నాకుఁ గడుంగడు సంతసంబుగలిగె. నేను బ్రహ్మచారిని. నాకొకచోట నివాసమనునదిలేదు. అంతటను నేనే

యుందును. సకలవిద్యలును నాకుఁ గరతలామలకములు. తప మొనర్చుకొనుటకు నాయడుగులతోఁ గొలుచుకొను మూఁడడుగులనేల నాకుఁ గావలసి నిన్ను యాచింపవచ్చితిని. ఇంతకంటె నాకు వలయు కామ్యమొకండులేదు. అనవుడు నాబలిచక్రవర్తినగి, అయ్యా! నీవు బాటుండవు. పాపము? అడుగుటయుఁ జేతకాదు. నాబోటి దాతయొద్దకువచ్చి యడుగునదిదియా! చాలు జాలు. ఇంకెద్దియైన నడుగుము. అనిన నింకేదియు నాకడుగఁ దగినదిలేదు. అడిగినదాని నొసంగి నాకోరికను జెల్లింపుము. అదియే నాకుబ్రహ్మాండము అనిన నావదాన్యశిరోమణి యవ్వొప్పబాలకుని పాదంబులం గడిగి భూదానమొనర్ప యత్నించుచుండఁ బురోహితుండగు శుక్రాచార్యుం డిట్లనియె.

రాజా! ఈతఁడు మాయా వటురూపమును ధరించిన యాదివిష్ణువు. ఈతఁడు దైత్యులకుఁ బరమశాత్రుఁడు. ఇంద్రసహాయార్థము వచ్చినవాఁడు. ఈతని కీదానమియ్య వలనుపడదు. నిన్ను బదబ్రష్టునిజేయును. నామాట నమ్ము మని బహుభంగుల మందలించెను. భూమి తలక్రిందులైనను, సూర్యచంద్రగతులు తప్పినను, బ్రాణాంతమైనను అగుఁ గాక. అన్నమాటఁ దప్పజాలను. దాన మిచ్చితీరెదను. విష్ణువని తెలిసిన పిమ్మట ననుకూలమగు పాత్రము దొరకి నందులకు మఱిత సంతసించుచున్నాఁడనని చెప్పి వామను

నికి మూడుపాదముల భూమిని దానమిచ్చి యాతనిచే
బద్ధుడై పాతాళమునకుఁ బోయెను.

16. దేవుని దీక్షతోఁ బూజింపవలయును.

తే॥ గీ॥ సత్యమును శౌచమును భూతసమితియందు

దయయు శాంతియు ఋజుగతి, నయముభయము

వినయమును దృఢభక్తియు విస్తరించి

నిష్ఠబూజింప నీశ్వరుని దయగలుగు॥

కుంతలదేశమును ధర్మవీరుడను నొక రాజపుత్రుఁడు
ధర్మమార్గముం దప్పకుండఁ బరిపాలించుచుండెను. ఆతఁడొ
కదినమున నడవికి వేటకుం బోవుచుఁ గొందఱు బోయలను
సహాయముగఁ గొంపోయెను. అనాఁడు క్రూరమృగముల
వధించుటలో నాబోయవాండు రాజునకు జాలసహాయ
మొనర్పిరి. రాజపుత్రుఁడు వేట తమకంబున డస్సి తన
సేవకులతో నింటికి వెడలివచ్చుచుండ మార్గమధ్యంబున
నొక బోయవాని కొక సాలగ్రామము కానుపించెను. వాఁ
డదిచూచి యాతఁ యి మిగులఁ జక్కగనుండుటచేఁ జేతం
దీసికొని దాని నారాజునకుం జూపెను. ఇది శివలింగము.

దీనిని బ్రాహ్మణులు పూజింతురు. దీనిని నీవంటడగదు. ఎచ్చట నిది నీకు దొరకినదో మరల నచ్చటనే దీని విడిచి రమ్మని రాజతనయుడు పలికెను. భోయవాణ్ణిట్లనియె. అయ్యా! శివునికి వీడు భోయవాణ్ణియు, నీయన బ్రాహ్మణుడనియూ భేదము గలదా? భగవంతుని కందఱును బిడ్డలే. కావున నేను నాచేతనై నట్లు దీనిని బూజించెదను. ప్రయత్నములేకుండ దొరకినదేవుని విడుచుట నాకిష్టము లేదు.”

రాజు:-ఓరీ! మూఁగుడా! దీనిని నీవు పూజించుట మాటల లోలేదు. ప్రతి దినమును స్నానముచేయవలయును. పువ్వులు తేవలెను. మారేడుపత్తి సంపాదించుకొన వలెను. వానితోఁ బూజచేసి దేవునికి నైవేద్యము నియ్యవలెను. పిదప భుజింపవలెను. ఇట్లు తప్పకుండ నిష్ఠతోఁ బూజనాచరింపకున్న నిది యెవనియొద్ద నుండునో వానికి హాని కలుగును. దీనిలో నొక్క టియు నీకుఁ గొనసాగునదికాదు. వృథాయాసపడి, పోయెడి పామును మెడకుఁ దగిలించుకొనకుము. నామాట వినుము.

భోయ:-దొరా! మీరు చెప్పిన వెవ్వియు నాకు దొరుకనివి కావు. ఇది విన్న పిమ్మట నాకు మఱింత యుత్సాహ మెక్కువగుచున్నది. ఏదో నైవేద్యమంటిరి?

అది దేనితోఁ జేయవలయును?

రాజు:- (విసుగుదలతో) ఆ. నై వేద్యమా! వల్లకాటిలోని తెల్లని బూడిద. అని బదులు చెప్పెను.

అంతట నాబోయవారి డాశివలింగము నిగిటికిఁ గొని పోయి భార్యకుం జూపి జరిగిన వృత్తాంతమంతయుఁ జెప్పెను. దానికి వానియిల్లాలు సంతసించెను. ఆమరునాటినుండియు మిగుల శృద్ధాభక్తులతో నాబోయవంశతలు శివపూజ చేసుకొనుచుండిరి.

ఇట్లు కొంతకాలము గడచెను. శివుఁడొకనాఁ డీబోయవాని భక్తిని బరీక్షింపఁదలంచి యాచుట్టుప్రక్కల గ్రామములందలి శృశాసములందెచ్చటను భస్మములేకుండ జేసెను. బోయ యాదినమున నై వేద్యభస్మముఁ దెచ్చుటకు శృశాసమునకు బయలుదేరెను. దొరకినదికాదు. సమీపగ్రామములకుఁబోయి శోధించెను. ఆయాసము వ్యర్థమయ్యెను. పగలు రెండుజాములు దాటినది. ఎండదెబ్బ కొడలుమండి పోవుచున్నది. గ్రుక్కెడు నీళ్లైన గొంతుకలో బోసికొనిన వాఁడుకాఁడు. తిరిగితిరిగి విసివి వేసరి క్షుతపకాలమునకుం దన గుడిసెకు ఘటముఁ జేర్చవైచి బోరున నేడువసాగెను. అంత సతని యిల్లాలువచ్చి యేమిది? యని యడిగెను. నా దేవునికి నేడన్నమును దేలేకపోతితి. వేళదాటినది. ఎంత యాకలిచే బాధపడుచున్నాఁడోయని మఱింత దుఃఖించెను.

అందుల కామె యిట్లనియె. అయ్యో! దీనికింత చింతయేల? నేను గుడిసెలోనుందును. బయటనుండి మీరు గుడిసెకు నిప్పుపెట్టుడు. అంతట, నాభస్మము మీక్ష లభింపఁగలదు. దేవుని యాకలి దీర్చుటకింతకంటె మఱియొక దారిలేదు. అని యాయిల్లాలు లోనికిఁ బోయి తలుపు వైచుకొనియెను. బోయవాఁ డాకుటీరము నగ్నిదేవుని కర్పించెను. ఆచేడియ బూడిద దొరకినది. పరమానందమునఁ బురహారుని బూ జించెను. భక్తిపరవశుడైయుండి యెప్పటియట్ల దేవుని పాదతీర్థము నిచ్చుటకుఁ దన వనితను బిలిచెను. సర్వాలంకారభూషితయై యామె యచ్చటికి వచ్చినది. జ్ఞప్తికిం దెచ్చుకొని యెట్లు వచ్చితివని యామె నడిగి కుటీరమువంకకుఁ జూచునప్పటి కది సమస్తసంపదలతో, మలదూగు రత్నభవనమైయుండెను. అంతట మహాశివుఁడు ప్రత్యక్షమై యాబోయ భక్తునింగాంచి, నీనిష్ఠకు సంతసించితిని. కావలయు వరమడుగుమనిన నీతోమమ్ముం గొనిపోమ్మని కోరెను. నీవు చిరకాలము భూమిలో సకలసంపదల ననుభవించి పిమ్మట నాలోకమునకు వచ్చెదవని శివుఁడానతిచ్చి కైలాసమునకుఁ బోయెను. ఆబోయలరాయఁడు శివభక్తి పరాధీనుడై సకలసంపదల ననుభవించుచు, సుఖింబుండి నూలు వత్సరములు జీవించి పిమ్మట భార్యతో, కైలాసమునకుఁ బోయెను.

17. అధికార గర్వమునఁ గ్రిందివారి కపకారము చేయరాదు.

తే॥. గీ॥ ఉన్నతపదంబునందుండి యొరులయందు

దయ యొకింతయు మనమునఁ దలఁపకుండ

యపకృతులఁ జేయఁదలపెట్టు నధమునకును

తెలియఁబడకుండ నాపదల్ గలుగుచుండు॥

ప్రపంచమునందలి సకలభూతములను సృష్టించి

పాలో, పెరుగో, కలియో, గంజయో వేశకు వారికిచ్చి

యాదరించి వారి కష్టసుఖములను గనిపెట్టి పెంచుచుండు

వాఁడు భగవంతుఁడు. ఆతనికి లోకమునందుండు వారెల్లరు

బిడ్డలు. ఆతని చిత్తమున వీఁడెక్కుని వాఁడనియు, వీఁడు

తక్కువవాఁడనియు, భేదమెంతమాత్రమునులేదు. ఆతఁడు

చూచునది మనుజునిపై వేషముగాదు. లోపలనున్నమనసు.

ఆతఁడు పరిశీలించునది మనుజుని నటనముగాదు, నడత.

ఆతనిచూపు మిగుల దీర్ఘమయినది. ఆతనిచిత్తము మిక్కిలి

విశాలమయినది. ఆతని మాట చాలసత్యమయినది. ఆకా

శమువలె నెల్లెడలను మనకుఁ గనుపడకుండ నతఁడు వ్యా

పించి నిండియుండి మనుజుని మనసుయొక్కయు మాట

యొక్కయు, శరీరము యొక్కయు పనుల నెల్లప్పుడును గను

గలిగి తెలిసికొనుచుండును. ప్రపంచమునకన్న దేవునిస్థూల దేహము వెఱ్ఱిండులేదు. చక్రవర్తివలె సతఃస్థైర్యరకుఁ గాను పింపకయే తన యాజ్ఞ చెల్లించుచుండును. ఎట్టి తప్పును మానవుఁడు చేసినను, దైవము నెదుట దాఁగఁజాలఁడు. తప్పుక శిక్షనొందితీరవలయును; చెడుగుణములన్న నాతనికిఁ గడుఁ గోపము. అందును గర్వమనిన సతనికిసర్వాసహ్యము. పుణ్యమునుజేసి యీశ్వరుని దత్తును సంపాదించుకొనవలయును, గాని పాపమొనర్చి పరలోకమున బాధజెందరాదు. పుణ్యపాపములన నెవ్వయోఁగావు. పరుల కేదియో యొక రీతి నుపకారము చేయుట పుణ్యము. పరులను బీడించుట పాపము. అట్టి పాపమును జేయువాని కెవ్వయోధయములు గలుగుచుఁ జిత్తమునకు శాంతియుండదు. దీని కీక్రిందికథ తార్కాణము.

ఒక యడవి నడుమఁ బెద్ద మద్దిచెట్టుగలదు. దాని కొనకొమ్మమీఁద నొక పెద్దగ్రద్ద చాలకాలమునుండి గూఁడు కట్టుకొని నివసించుచుండెను. దానికిఁ గలుగు పిల్లల నాగూఁటియందుఁ జల్లగఁ గాపాడుకొనుచుండెను. అడవి యందుఁబడి తిరుగుచు వలసినంత యాహారమును దెచ్చి తాను తనబిడ్డలతో నారగించుకుఁగాతెక్కి, నాయంతవారు లేరని తనవారితో బీరములు నలుకుచుండెడిది. తనపొట్ట బోషించుకొనుట కది యనేకములయిన యల్పప్రాణులను,

బీడించుచుండెను.

ఇట్లుండఁ గొంతకాలమున కొకబక్కనక్క యా చెట్టుప్రక్కనున్న పొదలోనికిఁ గాపురమునకు వచ్చెను. అది యీగ్రద్దతో స్నేహలాభమును గలిగించుకొని యిష్టగోష్ఠిని గాలక్షేపము సేయుచు దాని బ్రదుకది బ్రతుకుచుండెను. ఈ రెండింటికిని నానాటికిఁ పాఠాన్నేహమేర్పడినది. కూటి కుండలు వేరయినను 'మాట మంచిదిగావలెనుగదా? ఇట్లు కొన్ని నెలలు గడచిపోయినవి. బక్కనక్క డొక్కలు బలి సినవి. నిండుగర్భమును దాల్చెను. రెండు పిల్లలను గనెను. ఆపొదయందుఁ బదిలముగ వానిని దాచి యాచెలితోఁ జూచుచుండుమనిచెప్పి యెరకొఱ కయ్యరణ్యమునఁ దిరుగఁ బోయెను.

బక్కనక్క కేమి? చక్కని బిడ్డలేమి? యని యీ గ్రద్ద యోర్వఃజాలక దీని బిడ్డల నెట్లయిన దొంగిలించి కొని పోవలయునని యాలోచించి నెమ్మదిగ నా పొదలో నికింజేరి యారెండింటిలో నొక్కకూనను దన ముక్కున గఱచికొనిపోయి తనగూటిలో, బెట్టుకొనియెను. సాయం తనమగునప్పటి కాజంబుకము తన పొదకు వచ్చెను. కూన లంజూచుకొనునప్పటి కొకటి కానుపించినదికాదు. చాల పరితాపమును బొంది యెల్లెడలను వెదుకఁజొచ్చెను. ఎక్కడను దానిపాడ చిక్కినదికాదు. మిక్కిలి దుఃఖముతో నా

చెట్టునొద్దకుఁబోయి యాగ్రద్ద మిత్రునితో నిట్లనియె.
మిత్రమా! నాకు లేకలేకఁ గలిగిన రెండు బిడ్డలలో నొక
బిడ్డ యేమయినదో? నాకుఁ గనుపించుటలేదు. నిన్ను భద్ర
ముగఁ జూచుచుండుమని చెప్పి పోయితినిగదా? దానిగతి
యేమి? ఎచ్చటికిని బోవుటకుఁగూడ శక్తిలేని కన్నులు
తెఱువని బిడ్డ నెవ్వరో కూర్మలు హరించియుండవలెను.
దాని సంగతి నీకుఁ దెలిసినచో నాకుఁ జెప్పము. దానిం
దెచ్చుకొనుటకు నాశక్తికొలదిని బాటుపడుదానను. నాకు
భాగ్యమున్నచో నాముద్దుకూన నాకు లభించును. చిర
మిత్రుఁడవైనందుల కీయుపకారమును నాకుఁ జేయుము.
అని దీనముగఁ బలుకు నానక్కమాటలఁ జెడచెవింబెట్టి
యాగ్రద్ద మారువలుకక విసనిదానివలె యూరకుండెను.

ఈ యపకార మాగ్రద్దవలన జరిగినదే యని నిశ్చ
యించుకొని యాజంబుకము, ఓయీ! నిన్ను నమ్మిన నా
కిట్టి యపకారము చేయుట పాడిగాదు. ఒక్క పూటకు
నీకు సరిపోవు నాహారమున కాశించి చిరకాలస్నేహమును
బోవిడుతువా? నా ముద్దుబిడ్డ నీ గూటిలోనే యుండనోవు.
దానిని సంహరింపకుము. నాపసికూనను నాకు విడువుము.
నీకు వీలువెంటడి నింతకుమించిన యుపకారమును జేయలేక
పోను. నాకడుపుమంటను బాపి స్నేహమును బ్రకటింపుము.
అని యనేకవిధములఁ బ్రార్థించెను.

ఉన్నతస్థానముననున్న నాకీ నక్కచేయఁగల యపకారమేమిగలదని గర్వముతో దానికేమియు నుత్తరము చెప్పినదికాదు.

అంతట నక్క యిదిపనిగాదని యాప్రాంతమునఁ గొందఱు బోయలు మంటవేసి మృగములను గాల్చుకొని వెడలిపోవగా నచ్చట మిగిలియున్న నిష్పగల కొఱవి నొకటి నోటఁ గఱచుకొనివచ్చి యాగ్రద్దం బిలిచి చెలికాఁడా! ఇటుచూడుము. ఈకొఱవి నీచెట్టు తొట్టలోఁ బెట్టుచున్నాను. ఈ వృక్షము దగ్ధమగును. నాకపకారము చేసిన నీకీ శిక్ష చేయుటలో నాకు దోసములేదు. అనిన తోడనే గ్రద్ద పెద్దభయముతో వలదు వలదు. చెలిమిఁ దొలఁగకుము. నీబిడ్డను నీకు విడిచెదను. ఇదిగో తీసికొనుము. నా కుటుంబనాశము సేయకుము. అని దాని కూనను దానికిచ్చివేసెను. నక్క యక్కడనుండి వేఱొక చక్కికిం బోయి సుఖంబుగఁ గాలక్షేపము చేసికొనుచుండెను.

18. పరులను దూషించుట పాపములకు మూలము.

—:0:—

కం॥ ఏకాక్షరము నిష్పలజీన

నాకాక్షరము గాలుసనెడి యార్యోక్తివినం

బోకఁ బగుల నిందించెడు

నాకూలకఘములగుట సనివార్యముతై॥

అమఁగానెతియను పురమున వామదేవుడను నొక
విప్రుడుగలఁడు. అత డీశ్వరధ్యానపూర్వకముగ సత్కర్మ
ముల నాచరించుచు, సనుదినమునువచ్చిన యతిధిజనుల
కన్నోదకముల నిచ్చి యాదరించుచుండెను. బ్రాహ్మణులకు
సంతర్పణములు చేయుటయన్న నాతనికిఁ బరమ ప్రియము.

ఇట్లుండ నొక రథసప్తమీ పర్వదినమున వేయి
మంది బ్రాహ్మణులకు సంతర్పణముఁ జేయనిశ్చయించు
కొని, దానికి వలయుసంభారముల సమకూర్చుకొని యా
దినమునకుఁ జెరుగుదెచ్చి యిచ్చుటకొక గొల్లవనితకుఁ
జెప్పి యాపెకుముందు గొంత ధనమిచ్చెను. ఆగొల్ల పడుచు
సమీప గ్రామములకుఁబోయి చెరుగును సేకరించుకొని
వచ్చుచుండెను. మార్గమధ్యమున నొక పెద్ద వటవృక్షము
గలదు. దానిమీఁద నొక గరుడపక్షి యొక కృష్ణసర్పము

ను ముక్కుతో బొడిచికొని తీసుచుండును. ఆసర్ప మా బాధ సహింపజాలక విషము గ్రక్కెను. ఆవిషము గొల్ల శిల్ల తలపైనున్న పెరుగుకుండలో బడెను. అది యీపె గుర్తింపలేదు. అదధిభాండముంగొనిపోయి బ్రాహ్మణుని కిచ్చెను. ఆతఁడా పెరుగును సహస్రబ్రాహ్మణులకు వడ్డించెను. బ్రాహ్మణులు సుఖముగా భుజించి కొలదికాలము లోనే మూర్ఛాగతులై చాలమంది మరణించిరి. వామ దేవుఁడు నిశ్చేష్టుఁ డయ్యెను.

లోకులలోఁ జాలమంద యీ వామదేవుని పరిపరి విధముల నిందింప జొచ్చిరి. వామదేవుఁ “జేపాపము నెఱుంగను. పుణ్యమునకు బోవఁ గాని మెదురియ్యెను విచారించెను.”

ఈ విషయముగూర్చి దేవలోకము ను ద్రుని యాధిపత్యమున బెద్ది సభిబరిగెను. ఈనాఁ మెచ్చిరిని ప్రశ్నలు వచ్చెను. ఆహారార్థమై స్వర్గమును బ్రవేశించు డుండు నిర్దోషియనిరి. బాధభరింపలేక విషముగ్రక్కిన పామునకుఁ బాపములేదనిరి. ఎఱుంగని గొల్లదానికి నుండు మంటదనిరి. ఏపాపము నెఱుంగని యీ బామని కీపాపమున నేపాటి సంబంధముఁ జూప నోపమనిరి. ఈ సహస్రబ్రహ్మ హత్యా మహాపాపమెవ్వరినుభవింప నలయును! బ్రాహ్మణుని దూషించిన పాపము భరించవలెనని తీర్మానించిరి.

అట్లా పాతకమును, బ్రాహ్మణుని దూషించిన వారెల్ల
సమముగఁ బంచుకొని యమలోకమున ఫలము ననుభ
వింపవలసివచ్చెను.

సంస్కారము,